

Univerzitet u Sarajevu
Filozofski fakultet
Odsjek za orijentalnu filologiju

Elementi postmodernizma u romanu *Sevgili Arsız Ölüm*
Latife Tekin

Završni magistarski rad

Studentica:
Mubina Zuhrić

Mentorica:
prof.dr. Alena Čatović

Sarajevo, septembar, 2021

Sadržaj

1.Uvod	3
2. Život i djelo Latife Tekin	4
3. O djelu <i>Draga nemilosrdna smrt</i>	6
4. Magični realizam	9
5.Postmodernizam	12
6. Postmoderni roman.....	14
6.1 Intertekstualnost i parodija	16
6.2 Pluralizam.....	23
7. Praznovjerja, običaji i tradicije, narodne pripovijesti.....	27
8. Prostor i vrijeme u romanu <i>Draga nemilosrdna smrt</i>	31
9. Analiza likova.....	32
10. Zaključak	38
11. Bibliografija.....	39
12. Prilog: Prijevod prvog dijela romana <i>Sevgili Arsız Ölüm</i>	41

1.Uvod

Sevgili Arsız Ölüm (Draga nemilosrdna smrt) prvi je i najistaknutiji roman Latife Tekin koji plijeni svojim nevjerojatnim jezikom i zapletom. Knjiga govori o životu porodice Aktaş a podijeljena je na dva dijela: život na selu i život u gradu. Roman se smatra odrazom vlastitog života Latife Tekin, a započinje u selu Alacüvek, čiji su stanovnici konzervativni i tradicionalni. Tabui i praznovjerja stanovnika sela zastupljeni su u romanu i upravo je to ono što je često tematizirano u romanu, u žanru "magičnog realizma". Tekin kroz roman nastavlja prikazivati migraciju porodice u veliki grad i njihovu borbu s urbanim životom. Bajke, džini i čarolije sastavni su dio njihovog svakodnevnog života. Jedan od glavnih likova u romanu, Atiye, boreći se s njoj stranim gradskim životom, pokušava pronaći utjehu uz pomoć praznovjerja.

Tekin koristi fantaziju i magični realizam kao narativnu tehniku u kojoj su stvarnost i fantazija usko isprepleteni. U roman uvodi likove usmene tradicije kao što su vile i džini, tragove narodne predaje i islamske tradicije. Jezik u *Dragoj nemilosrdnoj smrti* jedno je od najupečatljivijih obilježja načina pripovijedanja Latife Tekin. Jezik koji koristi izrazito je figurativan i lirski te odražava utjecaj turske narodne književnosti. *Draga nemilosrdna smrt* u potpunosti je satkana od lokalnih elemenata, nadahnuta lokalnim izvorima poput *Priča Dede Korkuta*, predislamskog turskog života, sujevjerja i praznovjerja koja još uvijek žive u Anadoliji. Magični realizam koji je zastupljen u prvom dijelu romana blijedi kad se porodica suoči sa stvarnošću siromaštva. Nestanak bajkovite atmosfere očigledan je kada se protagonisti suoče s gradskim životom što čini okosnicu romana.

Uvođenje elemenata narodne tradicije i usmene predaje može se promatrati kao postmoderni književni postupak i upravo zbog toga ću analizirati djelo s aspekta postmodernizma. U ovom magistarskom radu nastojat ću analizirati elemente postmodernizma koji su zastupljeni u romanu *Draga nemilosrdna smrt*, kako bih pokušala prikazati ono što Latife Tekin izdvaja među ostalim turskim romanopiscima njenog doba.

U prvom dijelu rada govorit ću o biografiji i književnom opusu Latife Tekin s posebnim osvrtom na odlike njenog pripovijedanja. Navodeći njene radove, određena priznanja, ukazat ću na vrijednost njenih djela, stavljajući akcenat na roman *Draga nemilosrdna smrt*. Nakon kratkog predstavljanja sadržaja romana fokusirat ću se i na magični realizam.

U drugom dijelu rada ću definirati pojam postmodernizma te elemente postmodernog romana. Koristeći se teorijskim izvorima pokušat ću prikazati po čemu se postmodernizam razlikuje od ostalih epoha te koje su to odlike koje ga čine drugačijim od prethodnih. Savremeni turski pisci, rođeni pedesetih i šezdesetih godina prošlog stoljeća, su bili ti koji su prihvatili postmodernizam kao svoj način izražavanja te danas djeluje niz mladih književnica i književnika koji često posežu za oblicima diskursa koji bi se mogao okarakterizirati postmodernističkim.

Treći dio, koji je ujedno i glavni dio mog magistarskog rada, zasniva se na analizi postmodernističkih elemenata u romanu *Draga nemilosrdna smrt*. Budući da su neki od

dominantnih elemenata postmodernog romana definirani kao metafikcija, pluralizam, parodija i intertekstualnost, nastojat ću to i prikazati u spomenutom romanu Latife Tekin. U magistarskom radu najviše ću se baviti književnim postupcima kao što su intertekstualnost i parodija. Također, pitanje prostora i vremena kao i analiza likova zaslužuju posebnu pažnju razmatranja navedenog romana.

Kao prilog svom magistarskom radu ponudila sam i prijevod prvog dijela romana *Draga nemilosrdna smrt*, tačnije prvih 30 stranica. Određene dijelove koje sam prevela ujedno sam i analizirala sam kroz svoj magistarski rad.

Tekin je vjerovanja i praznovjerja tretirala kao jednu od najvažnijih tema kako bi dočarala pogled na svijet lokalnog stanovništva. Uz roman *Draga nemilosrdna smrt*, svjedoci smo književnog trenda magičnog realizma u turskoj književnosti kao svojevrsnog postmodernog postupka. Latife Tekin je svojim djelom unijela je novi stil i tehniku pisanja savremene turske proze te je postala jedno od važnih imena u turskoj književnosti. Autorica je upotrebom fantastičnih elemenata u romanu i vještim korištenjem stvorila novu perspektivu u prikazivanju marginalnih slojeva turskog društva.

2. Život i djelo Latife Tekin

Sa svojim romanom *Sevgili Arsız Ölüm* (Draga nemilosrdna smrt, godine 1983) Latife Tekin ulazi u krug postmodernističkih književnika Turske. Ova književnica piše sebi svojstvenim manirom, vrlo originalno, često bajkovitim jezikom i stilom, čemu posebno doprinosi upotreba fantastičnih elemenata.

Latife Tekin rodila se u Kayseriju 1957.godine. Završila je ženski licej Beşiktaş. Nakratko je radila u Direkciji telefonskog saobraćaja u Istanbulu, a kasnije, napustivši taj posao, potpuno se posvetila književnosti. Na književnu scenu kročila je romanom *Sevgili Arsız Ölüm* koji pripovijeda o porodici koja se doselila sa sela u grad, na čijoj periferiji živi među gomilama smeća. Ova porodica drži se svojih praznovjernih uvjerenja, a rijetki njezini članovi koji se uspiju obrazovati okreću leđa ostalim članovima zajednice iz koje su potekli. Tekin ismijava praznovjerje svojih junaka, a njezina kritika izaziva smijeh a nekad žaljenje, jer su opisani junaci katkad komični, a katkad tragikomični.

Godine 1984. Objavila je roman *Bir Yudum Sevgi* (Jedan gutljaj ljubavi, 1984) koji je i ekraniziran. Iste godine joj je izašao i roman *Berci Kristin Çöp Masalları* (Priče sa smetljišta, 1984), a zatim slijede romani: *Gece Dersleri* (Noćne lekcije, 1986), *Buzdan Kılıçlar* (Mačevi od leda, 1989), *Aşk İşaretleri* (Znakovi ljubavi, 1995) i *Unutma Bahçesi* (Bašča zaborava

2004). U ovom posljednjem bavi se problemom zaboravljanja i maglovitog prisjećanja kao stalnim ljudskim karakteristikama.¹

Prvi roman Latife Tekin, *Sevgili Arsız Ölüm* (Draga nemilosrdna smrt), prikazuje mnoga lična iskustva ruralnog stanovništva Anadolije nakon preseljenja u metropolu Istanbul. *Berci Kristin çöp masalları* (1984; Berji Kristin: Priče sa smetlišta) usredotočuje se na ženske likove. Dekonstrukcija pripovijesti Latife Tekin duplicira dekonstrukciju svakog elementa života bivših seljana, koji ne štedi niti jedan dio njihovog nekadašnjeg sistema vjerskih i socijalnih ubjeđenja.

Njen drugi roman, *Berci Kristin Çöp Masalları*, također je naišao na interesovanje. Konstatovano je da je bio u sličnoj liniji sa njenim prvim romanom i po humoru, po književnom izrazu, odabiru teme i likova (G. Aytaç). U tom je romanu Latife Tekin objasnila kako se ljudi, koji žive u sirotinjskim četvrtima, na gradskom smetlištu (Çiçektepe) nastoje nositi s izazovima prirode i općinskim regulativama. Zapravo je taj život, koji bi mogao biti predmet tragičnih priča, dala u bajkovitom ozračju, koji se savremenom čovjeku čini nevjerovatnim, a s druge strane, jer je opet stvarni što je autorica izrazila u mračnom tonu humora i krajnje jasnog izraza. Taj je roman objavljen u Engleskoj i Americi s predgovorom koji je napisao John Berger pod naslovom *Berji Kristin: Tales from the Garbage Hills*, te u Italiji u prijevodu Ayşe Saraçgil. U stranoj štampi bilo je mnogo ocjena o knjizi objavljenoj u Francuskoj u prijevodu Alija Semizoğlua.

Novine *Liberation* predstavile su knjigu u članku pod naslovom "Između epa i društvenog dnevnika o mladoj turskoj spisateljici Latife Tekin, osnivanju brvnare u Istanbulu: Berci Kristin Çöp Masalları." Knjiga se pojavila i u Njemačkoj, Švicarskoj i Nizozemskoj.²

Treći roman Latife Tekin, *Gece Dersleri*, napisan je na temelju obračuna s nedavnom prošlošću i anarhijom prije puča, jedne od glavnih tema romana u Turskoj nakon 1980. Roman ističe napore onih koji sudjeluju u ideološkoj borbi da steknu humanost i individualnost.

Dva najpoznatija romanopisca u Turskoj na prijelazu u 21. stoljeće bili su Orhan Pamuk i Latife Tekin.³ Oboje su, na vrlo različite načine proširili opseg romana na turskom jeziku i približili modernu tursku književnost čitateljima u Europi i Sjevernoj Americi. U velikoj su ih mjeri njihove razlike u socijalnom porijeklu i spolu utjecale na radikalno različite književne puteve. Djela Pamuka i Tekin odražavala su identitet Turske na prijelazu u 21. stoljeće, kada je ta zemlja bila nasljednica, s jedne strane, sofisticirane urbane civilizacije s historijom sukobljavanja sa Zapadom i želje za asimilacijom njegovih vrijednosti i, s druge strane, ruralna kultura je ostala ugrađena u svijet u razvoju i podložna grabežljivoj savremenosti.

¹Fehim Nametak, *Historija turske književnosti*, Orijentalni institut u Sarajevu, Posebna izdanja XL, Sarajevo, 477.str.

²Yalçın, Murat, *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. II.*, Yapı Kredi Yayınları, Istanbul, 1005.str.

³Encyclopædia Britannica (n.d.). *Modern Turkish literature*. Encyclopædia Britannica. Dostupno na: <https://www.britannica.com/art/Turkish-literature/Modern-Turkish-literature#ref980161>

Njena djela prevedena su na engleski, njemački, francuski, talijanski, perzijski i nizozemski jezik. Svojim drugačijim stilom i pristupom postala je jedno od vodećih književnih imena svoje generacije. Latife Tekin pokrenula je projekat "Kuća književnosti" u Bodrumu, u Gümüşlük-u. Projekat, podržan od strane Garanti banke, započeo je s izgradnjom zahvaljujući projektu arhitekta Hüsmena Ersöza 1998. (1999.). Uz podršku slikara Halea Arpacioğlua iz tvrtke Koç Group, izgradnja Umjetničke kuće započela je kao dio istog arhitektonskog projekta. Latife Tekin radi na dovršavanju mjesta u Bodrumu u Gümüşlük-u, gdje svi mogu pisati, raspravljati i gdje umjetnici mogu stvarati djela daleko od vreve velikog grada.

Za film *Bir Yudum Sevgi*, koji je 1984. godine režirao Atif Yılmaz, Latife Tekin napisala je scenarij. Film je nagrađen Zlatnom narančom na Filmskom festivalu u Antaliji 1984. godine i najboljim filmom na Međunarodnim danima kina u Istanbulu 1986. godine. Tekin je 2006. godine osvojila nagradu za književnost Sedat Simavi sa svojim romanom *Unutma Bahçesi* objavljenim 2004. godine.

3. O djelu *Draga nemilosrdna smrt*

Prvi roman Latife Tekin, *Draga nemilosrdna smrt*, objavljen je 1983. godine. Nakon objavljivanja potakao je mnoge rasprave. Te su se rasprave uglavnom ticale pitanja "predstavljanja stvarnosti u romanu". U tom je romanu Latife Tekin prikazala stvarnost sela i život u predgrađu nadrealističkim stilom. Iako je autorica kritikovana zbog svoje metode prikazivanja stvarnosti, također su joj pripisivali snažan utjecaj romana Gabriela Garcíe Márqueza *Sto godina samoće* (1967).

Spomenuti roman, koji prikazuje ljude koji su se preselili iz sela u siromašna područja velikih gradova šezdesetih godina prošlog stoljeća, promijenio je poznatu sliku "seoskog romana". U jednom intervjuu, spisateljica je izjavila da pokušava razviti stil različit od klasičnog razumijevanja "realističnog romana" i rekla: "Mislim da klasični roman ne odgovara načinu na koji ga moj narod vidi i njihovoj percepciji svijeta. Ne poričem u potpunosti roman. Ali pokušavam razviti novi oblik zasnovan na našoj vlastitoj narodnoj književnosti i kulturi." Kritičari su prihvatili da njeno djelo ima drugačiji književni izraz u odnosu na dotadašnju tradiciju turskog romana. Kada analiziramo roman *Draga nemilosrdna smrt*, zapažamo novi pristup osnovnim elementima romana kao što su vrijeme i prostor, opis, radnja i likovi, te značajan utjecaj narodne književnosti.

Književna kritika u kontekstu romana Latife Tekin često spominje utjecaj Marqueza, jer se vrijeme u kojem je roman objavljen podudaralo s razdobljem kada su latinoamerički autori intenzivno prevedeni na turski jezik. Činjenica da je glavno obilježje tih romana "fantazija"

dovela je do usporedbe s djelima Latife Tekin. Međutim, razlika između "fantazije" Latife Tekin i "fantazije" Marqueza je autoricina tehnika koja je primijenjena na vrlo visokoj "razini apstrakcije", i proizlazi iz činjenice da su fantastične slike, koje ne mijenjaju empirijsku stvarnost svijeta, same dio empirijske stvarnosti. Dakle, možemo govoriti samo o sličnosti koju diktira tema kojom su se bavili, a ne o sličnosti u tehnici pisanja.⁴

Sa *Dragom nemilosrdnom smrću*, objavljenom 1983. godine, Latife Tekin daje novi dosad nezabilježeni primjer u kojem obrađuje teme poput migracija i siromaštva, koje su se do tada smatrale društvenim fenomenom. Roman govori o 25-godišnjoj životnoj borbi porodice Aktaş, koja se nastavlja i nakon migracije te porodice iz sela Alacüvek i naseljavanja u predgrađu velikog grada.

Porodica, koja zadržava svoj ruralni životni stil i u gradu, odnosno način života koji odlikuju praznovjerja i mađijanje, nailazi na ozbiljne probleme u adaptaciji na novu sredinu. Problemi s kojima se susreće porodica, koja greca u siromaštvu, ispričani su nevjerovatnim i magičnim jezikom. Jezik i tehnike izražavanja koje je spisateljica koristila u svom prvom romanu uspoređivani su s magičnim realističkim izražavanjem porijeklom iz Latinske Amerike. Budući da je *Draga nemilosrdna smrt* bila u potpunosti satkana od utjecaja lokalnih izvori poput priča Dede Korkuta, predislamskog turskog života i praznovjerja koja još uvijek žive u Anadoliji. Tekin je, zajedno s *Dragom nemilosrdnom smrću* skrenula pozornost na potrebu mijenjanja okvira i postulata socrealističkog romana, kojemu je prioritet bilo identificiranje ruralno-urbane migracije kao sociološkog problema.

Tekin se usredotočuje na život porodice Aktaş, predstavljajući anadolski narod koji živi tradicionalnim životom, sintetizirajući vjeru islam i predislamska vjerovanja, koristeći se lokalnim elementima. Autorica u svoj roman unosi i elemente šamanizama kako si stvorila svijet koji uključuje nadnaravno. U romanu *Draga nemilosrdna smrt* dominiraju narodna vjerovanja i praznovjerja, a ne religijska ubjeđenja. Ta situacija također uzrokuje pojavu mnogih problema. Naime, seljani iz Alacüveka prikazani su kao zajednica koju u životu pokreću praznovjerja i koja istodobno miješa vjeru i praznovjerje. U tom smislu, kako bi dočarala njihovu svijest, autorica je posegnula za svim nadnaravnim elementima. Percepcija vremena i prostora u djelu povezana je s nadnaravnim elementima kao što su duhovi, vile, praznovjerje.

Draga nemilosrdna smrt je životna priča porodice sa petero djece koja je migrirala iz sela u grad. Dva su poglavlja u romanu koja opisuju događaje prije i poslije migracije. Prvo poglavlje započinje opisom oca porodice, Huvatom Aktaşom, koji iz grada dovodi autobus u selo Alacüvek - ime sela kasnije se mijenja u Akçalı. Nakon autobusa, Huvat upoznaje seljane s novitetima kao što su pumpa i peć, koji zapanjuju seljane da bi se na njih potom, navikli. Huvat je vodeći i inovativni lik u svakom smislu; toliko da se, umjesto da oženi djevojku iz sela, on ženi Atiye, udovicu, gole glave koja govori nepoznatim jezikom.

⁴ Yalçın, Murat, *Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. II.*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1005.str.

Atiye Huvatu rađa petoro djece. I Huvat i Atiye, kao i njihova djeca Nuğber, Halit, Seyit, Dirmit i Mahmut razlikuju se od seljana. Pogotovo Dirmit, najmlađa kći u porodici, nije nikome slična zbog svog "džina". Atiye svoju djecu oblači poput urbane djece. Ali ono po čemu se članovi porodice ne mogu razlikovati od ostalih seljana jest njihov osjećaj za stvarnost: nadnaravno je sastavni dio svakodnevnog života, oni to vide kao uobičajeni dio, ne dovodeći ga u pitanje.

Život ove porodice potpuno se mijenja kada se presele u jedan od siromašnijih gradskih kvartova. Očeva nezaposlenost bitno utječe na njihov život. Zajedno sa svojom snahom Zekiye useljavaju se u jednosobnu kuću, a njihovi sinovi počinju raditi sve vrste poslova za koje im se ukaže prilika. Njihovi snovi i svjetonazori neizostavni su dio njihove borbe za opstanak i prilagodbu gradu. Kao da svi članovi porodice žive u fantastičnom svijetu. To se posebno odnosi na Atiye i najmlađu kćerku u kući, Dirmit. Atiye pokušava kontrolisati svoj teški život i svoju porodicu uz pomoć džina, vila, zapisa. Razgovara s mrtvima, razgovara s Hızırom i želi da vidi budućnost u snovima. S druge strane Huvat se posvećuje religiji u kojoj traži spas iz vlastite teške situacije. Sin Halit, pak, često mijenja posao, dok Seyit postaje nasilnik. Nuğber, s druge strane, počinje raditi krišom od muškaraca u porodici. Mahmut, najmlađi muškarac u kući, u mladosti mora napustiti školu i raditi. Jedina osoba u kući koja pohađa školu je Dirmit. Dirmitino mjesto u romanu je jako važno. Dirmit je ona koja želi pisati poeziju, koja želi pobjeći od kuće i lutati ulicama, neko ko želi znati zašto bi trebao sačuvati nevinost.

Dirmit, najmlađa kći u porodici, razgovara s džinima ali i s pumpom, biljkama, životinjama, snijegom i vjetrom. Ta se situacija, koja se u početku može smatrati karakteristikom njenog djetinjstva, nastavlja i kada odraste u mladu djevojku. Dok joj je pumpa za vodu u vrtu, nekoć u selu bila najbliži prijatelj, u gradu ju je zamijenilo sjeme ptica u parku. Iako Atiye ne propituje vlastiti svemir, ona nadgleda maštu svoje kćeri jer vjeruje da neprestano prima upute od džina. S druge strane, ostali članovi porodice žive život daleko od svojih snova. Roman završava smrću Atiye.

Za razliku od drugih romana, Tekin u ovom romanu ne naglašava susret porodice s drugim ljudima u gradu. Umjesto toga, u fokusu su sukobi među članovima porodice i ekonomske poteškoće. Viša klasa ne nalazi mjesto u ovom romanu. Iako se Tekin u pripovijedanju i koristi elementima turske narodne književnosti, moglo bi se ustvrditi da je naglasak u njenom romanu *Draga nemilosrdna smrt* uglavnom na radnji.

Kako je Tekin rođena u selu a i njezini likovi koje prikazuje u romanu *Draga nemilosrdna smrt* također seljani, među književnim kritičarima postojala je tendencija kategoriziranja ovog romana kao seoskog romana. Ipak, roman koji prikazuje život porodice koja je migrirala iz malog sela u veliki grad ima posebna obilježja u usporedbi s tradicionalnim seoskim romanima. Može se primijetiti da je Tekin stvorila novi oblik pripovijedanja i sadržaj s elementima fantastičnog koji ranije nije bio prisutan u turskoj književnosti. Autorica odražava stvarnost ruralnog i urbanog života promatrajući ga iznutra. Stoga je i njen stil pripovijedanja u romanu stilizirani govor iz perspektive seljana Alacüveka.

4. Magični realizam

U ovom poglavlju nastojat ćemo se osvrnuti na osnovne karakteristike magičnog realizma, posebno u kontekstu romana *Draga nemilosrdna smrt*.

Magični realizam je književno-umjetnički pravac u kojem se elementi fantastike isprepliću sa stvarnošću, postovjećujući se na taj način s njom i čine skladnu cjelinu zasnovanu na objektivnom odnosu.⁵ Osnovna se definicija magičnog realizma može tumačiti i kao način naracije koji naturalizira ili normalizira nadnaravno, odnosno način na koji su fantastično i prirodno, stvarno i nadnaravno koherentno predstavljeni u istinitosti. Magični realizam nastoji prikazati nam svijet kroz oči drugih ljudi, čija je stvarnost drugačija od naše⁶.

Zbog korištenja termina na različitim jezičnim područjima dolazi do pluralizama naziva od kojih Bowers izdvaja sljedeće: magischer realismus, magischrealisme, magic realism, realismo mágico. Posljednji pojam odnosi se na španjolsko govorno područje koje ga preuzima iz njemačkoga jezika, ali isprva kao termin lo real maravilloso, koji se ipak na engleski jezik prevodi kao marvellous realism i marvellous reality. Tek naknadno dolazi do pojma realismo mágico koji će biti dosljedno preveden na svjetske jezike. (Bowers, 2005, str. 3)

Za definiranje pojma magični realizam bile su ključne tri godine u okviru kojih je ovaj pojam dobio svoju upotrebnu vrijednost te se koristio prvobitno u domeni slikarstva, potom je označavao mješavinu realističnih i magičnih pogleda na svijet i život, a potom je oslikavao život u okvirima tzv. latinoameričkog booma⁷. Naposljetku pojam magični realizam elaborira u postupak u pisanju proze koji se odnosi na umetanje magijskih elemenata u činjenično iznesenu povijest.⁸

⁵ Wikipedia, dostupna na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Magi%C4%8Dni_realizam#cite_note-1

⁶ Brozović, Sandra, *Magijski realizam u "Sto godina samoće" G. G. Maqueza i "Inšallah, Madona, Inšallah" M. Jergovića*, University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 5.str.

⁷ Latinoamerički boom je prepoznatljiva književna tendencija nastala na području Latinske Amerike šezdesetih godina dvadesetoga stoljeća. Neki od njegovih predstavnika su Carlos Fuentes, Mario Vargas Llosa i Gabriel García Márquez. Pisci se žele odvojiti od tradicije pa koriste postmoderne strategije kao što su metafikcionalna poigravanja, fragmentarnost i sl., a valja spomenuti i to da se u izričaju javlja pesimizam i metafizička bol. Bowers naglašava da je njegova temeljna intencija propitivanje čitateljevih horizonta (Bowers, 2005, str. 32).

⁸ Bowers, Maggie Ann., *Magical Realism*, London: Routledge., 32.str.

Začetnici magičnog realizma u latinoameričkoj književnosti jesu Alejo Carpentier, Juan Rulfo i Miguel Ángel Asturias..

Magični realizam je književni pravac koji je nov i još uvijek nije u potpunosti zaživio u turskoj književnosti. Takav književni postupak prisutan u romanu Latife Tekin koji nosi naziv *Draga nemilosrdna smrt*. Fikcija se razvija na dvije razine. Prva razina prati nadrealne događaji, dok druga ostaje u normalnom toku stvarnog života. Imaginarni elementi, opisani kroz porodični život na selu, u prvom su poglavlju vrlo naglašeni. Iako događaji sadrže nadnaravne elemente, prostor uvijek pripada stvarnom svijetu što je karakteristično u magičnom realizmu.

U romanu su prisutne i reference na pripovijesti iz zapadne kulture, često u ironičnom kontekstu. Ponašanje Huvatove supruge Atiye koja se brine o higijeni svoje djece i neprestano čisti, te Huvatovo stalno donošenje zanimljivih predmeta iz grada koji se seljanima čine čudnim. Ta situacija ne odgovara životnom stilu uobičajnom u selu. Seljani takvo ponašanje često povezuju s nadnaravnim događajima. Napokon dolaze do zaključka da je Huvat živio tako čudan život jer je za ovratnik zgrabio demona po imenu Kapse:

„Dugo vremena narod Alacüveka nije mogao razumjeti sve priče koje im je Huvat pričao ili stvari koje je donio sa sobom i ostavio u selu. Na kraju su pomislili da je zarobio Kapse. "Hajde, reci nam kako si uhvatio tog džina za ovratnik!" ispitivali su ga i tapšali po leđima.“ (Tekin, 2018, str.15)⁹

Da uhvatim Kapse-a donio bih sva mjesta u selo na koja sam išao, a onda se zaklinjao: „ Da mi oba oka ispadnu nisam uhvatio Kapse-a“. Na kraju je rekao: „Ako mi ne vjerujete, dođite i vas ću povesti.“. I tako je više od pola stanovnika Alacüveka kročilo na gradsko tlo. Neki su postali instalateri centralnog grijanja, neki slikari, neki moleri. Nitko se od njih nije vratio, osim Huvata. (Tekin, 2018, str.16)¹⁰

U magičnom realizmu stvarnost koja je preuzeta iz bajki postaje normalizirana. Naime, junaci pripovijesti nisu iznenađeni nadnaravnim stvarima i događajima. Za to je moguće navesti mnogo primjera iz romana. Na primjer, kada se vraću Mehmetu kaže da će dijete koje će roditi Atiye, biti džin, Atiye biva zaključana u štalu. Tamo nailazi na neke čudne stvari. Hızır, koji dolazi poput loptice svjetlosti, ne zapanjuje ni Atiye ni one koji žive u kući:

⁹ „Alacüvekliler, uzun zaman Huvat'ın getirip getirip köyün başına bıraktıklarına, anlattıklarına akıl sır erdiremediler. Sonunda onun Kapse yakaladığını düşündüler. "Şu cinin yakasını nasıl tuttun hele bir anlat," diyerek ağzını aradılar, sırtını sıvazladılar.“ „Sevgili arsız ölüm“

¹⁰ "Valla ben Kapse tutsam, gittiğim yerlerin hepsini köye gtiririm," diyor, arkasından da, "lki gözüm önüme aksın ki Kapse mepse tutmadım," diye yemin billah ediyordu. Sonunda, "İnanmıyorsanız gelin sizi de götürüyem," diye bir laf çıktı ağzından. İşte böylece Alacüveklilerin yansından çoğu şehir toprağına ayak bastı. Kimi kaloriferci, kimi boyacı, kimi badanacı oldu. Huvat dışında hiçbirini köye geri dönmedi.“ „Sevgili arsız ölüm“

Upravo tada, jedna kugla svjetlosti spustila se odozgo. Kako je svjetlost pala tako je jarčeva dlaka postala potpuno crna. Polako se jarac povukao i nestao. Od tada Hızır Aleyhisselam nikada nije ostavljao ženu samu u štali. Ponekad se pojavljivao kao starac blistavog lica i snježnobijele brade, ponekad kao kugla svjetlosti a ponekad je bio samo glas. Prošlo je gotovo devet mjeseci otkako je žena bačena u štalu. Jedne večeri počela se boriti s bolovima koji su joj išli od struka i zabijali se u repnu kost. Zavijala je poput teleta, a suze su joj potekle iz očiju poput užeta. Bolovi su joj bili toliko neizdržljivi da su joj se, nakon nekog vremena, kosti raspukle. Iz stomaka su vrele vode potekle. (Tekin, 2018, str.13)¹¹

Također je u romanu postaje da opće-prihvaćeno da su džini ubili vrača Mehmeta na planini.

Tri dana poslije rođenja Atiyine kćerke džini su zadavili vrača Mehmeta na planini. Njegovo tijelo odvučeno je i bačeno usred sela. Njegovo lice koje se smiješilo postalo je potpuno crno, a podlac je podsjećao na samog šejtana. Uz pomoć zapisa vodio je lijepu mladu, djevojku na planinu i silovao ih. Oni koji su mu rekli " stigla te crna tuga", pljunuli su mu u lice. Unutrašnjost onih koji su pljuvali postala je hladna poput leda. (Tekin, 2018, str.18)¹²

Moguće je govoriti o ironiji koja dominira cijelim romanom. Posebno je ironični pristup prisutan u drugom dijelu romana, gdje se govori o životu porodice nakon njihovog preseljenja u grad. Tu se pripovijeda kako je Atiye je bila u pregovorima sa Azrailom koji joj je spasio život zbog djece te da joj je život produžen za tri puta jer je sašila hlače i košulje za siročad Akçalija. U drugoj ironičnoj epizodi Atiye, koja na početku nije željela umrijeti, uvjerava Azraila nalazeći različite izgovore, da bi na kraju poželjela umrijeti pa zove Azraila ali on ovaj put ne dolazi.

Latife Tekin napisala je roman koji se bavio ruralno-urbanim dualizmom opisanim iz potpune nove perspektive te kako je ostavila neizbrisiv trag u turskoj književnosti osamdesetih godina dvadesetog stoljeća. Roman nije ispričan samo poetskim unutaršnjim glasom, već je obogaćen elementima narodnih i popularnih kazivanja i predaja. Roman *Draga nemilosrdna smrt*, ne bavi se samo pitanjem promjene okruženja i migracije, već introspekcije pojedinca.

¹¹ „İşte tam bu sırada yukardan bir top ışık düştü. Işığın düşmesiyle keçinin tüyleri kapkara kesildi. Arka arka gerileyip gözden kayboldu. O günden sonra Hızır Aleyhisselam onu ahırda hiç yalnız bırakmadı. Kimi zaman bembeyaz sakallı, nur yüzlü bir ihtiyar, kimi zaman bir top ışık, kimi zaman da bir sestti. Kadının ahıra atılışının üstünden dokuz aya yakın bir zaman geçmişti. Bir akşam, belinden girip kuyruk sokumuna saplanan sancılarla yerde debelenmeye başladı. Dana gibi böğürüyor, gözlerinden sicim gibi yaş akıtıyordu. Sancılar öyle dayanılmazdı ki, çok geçmeden kemikleri çatırdayarak aynldı. Karnından "Harr!" diye kızgın sular boşaldı.“

„Sevgili arsız ölüm“

¹² „Cinci Memet'i, Atiye'nin kızı doğurmasından üç gün sonra, dağda cinler boğdu. Ölüsünü sürüye sürüye getirip köye attılar. Kapkara kesilmiş, sırtaran yüzüyle şeytana benziyordu düzü. Nice gelini, kızı bir muskayla dağa yürütüp kirletmişti. "Başına buldu kara zıranı," diyen yüzüne tükürdü. Tükürenin içi buz gibi soğudu.“

„Sevgili arsız ölüm“

5. Postmodernizam

„ Ne može se više postmodernizam ni hvaliti ni kудiti en bloc. Postmoderno se mora odbraniti od njegovih zagovornika i od njegovih klevetnika. „

Andreas Hajsen(Andreas Huysen)¹³

Postmodernizam je pojam koji je mnogoznačan, fluidan i rasprave oko njega još uvijek su aktuelne. „Postmodernizam,, nastao je na temelju uvjerenja da je epohi modernizma došao kraj, odnosno da je došlo vrijeme za novi period koji će predstavljati nastavak modernizma. Postmodernizam aludira na nešto neostvarivo, odricanje od jedinstva i mogućnost postojanja nečeg drukčijeg. Upotrebljava se, u širem smislu, za označavanje epohe druge polovine XX st., a u užem smislu, za označavanje nekih aspekata mišljenja i stvaranja te epohe.

Rasprave o postmodernizmu u književnosti počinju već četrdesetih godina u Americi, gdje neki kritičari smatraju kako se modernistička književnost do te mjere „Zatvorila“ u pretjerano složen i teško razumljiv način izražavanja da gubi čitateljstvo i pretvara se u svojevrsan predmet za neku vrstu studija. Modernizam se prema njihovim mišljenjima tako „iscrpio“ i došlo je vrijeme „povratka“ prema lakšim i razumljivijim djelima, koja obnavljaju i neke tradicionalne načine pripovijedanja i lirskog izražavanja. (Solar, 2005, str.35)

Pokušaji da se postmodernizam opiše i tačnije odredi u znanosti o književnosti idu uglavnom u nekoliko smjerova. Neki od teoretičara koji su skloni da ga shvate kao novu književnu epohu, ili barem kao početak nove književne epohe, te se uglavnom nadovezuju na filozofska razmatranja o epohi postmoderne.

Lyotardovo shvaćanje da su neki najdublji temelji znanosti i znanja u posljednjih tridesetak godina doživjeli bitne promjene imaju pri tome najčešće odlučujuću ulogu, premda na bitno različite načine. Tako se najčešće upozorava kako nastupa doba u kojem ne samo da se više ne vjeruje ideologijama, nego je i uvjerenje u potrebu sustavnosti spoznaje i u neprestani napredak u spoznaji u najmanju ruku ozbiljno poljuljano.

Kao svojevrsni utemeljitelji postmodernizma smatraju se Jorge Luis Borges, Samuel Beckett i Vladimir Nabokov u svojim kasnijim radovima, a kao temeljne osobine ističu se: novi odnos prema književnoj tradiciji, koja se izravno uvodi u djela i prema kojoj više nema avangardnog osporavanja, novi odnos prema trivijalnoj književnosti, koja se također uvodi u visoku

¹³ Hačion, Linda, *Poetika postmodernizma: Istorija, teorija, fikcija*, Novi Sad: Svetovi, 8.str.

književnost i ne smatra više nekom „nižom vrstom“, te novi odnos prema neknjiževnim vrstama, koje se koriste do te mjere da gotovo nestaje razlika između književnosti, filozofije i znanosti.¹⁴ Pri tome dolazi do izražaja i stajalište kako nema bitnih razlika između fikcije i činjenica, a u tehnici se uveliko upotrebljavaju neki već ranije poznati postupci, koji sada prožimaju djela do te mjere da je jasno prepoznatljiva sklonost prema pisanju o samom pisanju i „pričama u priči“ ili „priče o pričama“.

Stvoreni su tako nazivi kao „metatekstualnost“, „metafikcija“ i „intertekstualnost“, kojima se želi naglasiti književna tehnika koja ima sama sebe za vlastiti predmet i koja se odnosi isključivo na druga književna djela, a svojevrsni pluralizam, kao mogućnost da istodobno postoje i podjednako važe različite tehnike i različita stajališta, postaje gotovo općeprihvaćenim programom. Takav okvirni pojam postmodernizma može poslužiti i kao još jedan aspekt s kojeg valja pokušati analizirati i strukturu suvremene književnosti u cjelini.¹⁵

Iako se prvi tragovi postmodernističkog načina pisanja naziru već kod pisaca koji su stvarali u pedesetim godinama XX stoljeća, odnosno prije svega kod Ahmeta Hamdija Tanpinara, prvi istinski predstavnik ovog pravca u književnosti, koji je već koju deceniju prije postojao u Europi i Americi, jeste Oğuz Atay. Suvremeni turski pisci, rođeni pedesetih i šezdesetih godina prošlog stoljeća, prihvatili su postmodernizam kao svoj način izražavanja i sada djeluje niz mladih književnica i književnika koji često posežu za oblicima diskursa koji bi se mogao okarakterizirati postmodernističkim. (Nametak, 2013, str.472)

Prema Haćion, pitanje definiranja pojma postmodernizam ostaje aktuelnim i danas, ali se on, uprkos terminologijskim nejasnoćama, koristi i za označavanje sveopćih društvenih, političkih i prije svega umjetničkih stanja i njihovog odnosa prema modernizmu.

Postmodernizam je u suštini zadržao neke ideje modernizma, poput usmjerenosti prema individualcu i njegovom unutrašnjem svijetu, psihologizaciji i slično. Razlika je samo u tome što su likovi iz postmoderne svojevajno samokritični, njihovi životi produkt su jasnih odabira, pa je tako i njihovo nesavršenstvo vlastito, za razliku od likova iz moderne koji su žrtve unutrašnjih konflikta te pate zbog otuđenosti i nesvakidašnje individualnosti.

Upravo zbog svjesne samokritike, postmodernizam se odlikuje i ironijom, koja je usmjerena i na okolinu i na pisca i na njegovo djelo. Rat sa samim sobom nastao u modernizmu, u postmodernizmu prestaje, a pripovjedač i likovi postaju ti koji kritikuju, kako sebe tako i okolinu. Zato je postmodernizam nastavak modernizma

¹⁴ Vukašinović, Anamaria, *Pojam autoreferencijalnosti u metaromanu Itala Calvina Ako jedne zimske noći neki putnik*, / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, 10.str.

¹⁵ Milivoj, Solar, *Teorija književnosti*, Zagreb, Školska knjiga, 2005, 37-39.str.

Lyotard postmoderanu određuje filozofijski, ali i metahistorijski. Postmoderna se nadovezuje na cjelokupno nasljeđe moderne – ona raskida s njezinom logikom stalnoga napretka, ali isto tako uzima u obzir i sve kulturološko i civilizacijsko nasljeđe njome namrijeto. Ono što iz toga proizlazi ima presudne posljedice za smještanje Lyotarda u tradiciju mislilaca koji ne negiraju cjelokupnu tradiciju koju je ostvarila moderna, već je smatraju legitimnim i neizostavnim ishodištem postmoderne. Po vlastitu iskazu: Djelo je moderno tek ako je prije bilo postmoderno. Tako viđen, postmodernizam ne znači kraj modernizma, već stanje njegova rođenja i ovo je stanje konstantno. (Lyotard, 1988, str.102)

Stilovi pisanja u postmodernizmu su različiti, pa kažemo da u njemu vlada stilski pluralizam. I upravo je taj originalni, provokativan i nesvakidašnji način izražavanja tipičan za ovo razdoblje. Postmodernizam se ne odriče ni jednog književnog razdoblja, pa tako ni tradicionalizma, već uzima od svakoga po nešto kako bi se stvorio novi, unikatni stil izražavanja. Za vrijeme postmodernizma razvilo se nekoliko važnih književnih smjerova, ali razvijenih na temelju odlika ovog razdoblja. Poznati svjetski postmodernistički pisci su Milan Kundera, J. D. Salinger, Vladimir Nabokov, Margaret Atwood, Charles Bukowski, Umberto Eco, Gabriel García Márquez i mnogi drugi.

6. Postmoderni roman

Tipično za postmodernizam je prekoračenje prethodno utvrđenih granica – pojedinih umjetnosti, žanrova, odnosno, same umjetnosti. Granice između literarnih žanrova postale su fluidne. Međutim, najradikalnije postupak jeste ukidanje granice između fikcije i nefikcije i, samim tim, između fikcije i života. Elementi postmodernističkog diskursa:

Autofikcija je tipičan postmoderni tekst, koji odbacuje sveznanje i sveprisutnost trećeg lica i, umjesto toga, ulazi u dijalog između narativnog glasa (koji i pripada i ne pripada piscu) i zamišljenog čitaoca. Njegova tačka gledišta je provizorna, lična. Međutim, on uz to operiše (i igra se) sa konvencijama književnog realizma i novinarske zbiljnosti.

Parodija je savršen postmodernistički postupak u izvjesnom smislu, pošto ona na paradoksalan način i uključuje u sebe i zaziva ono na što se parodira. Uz to, ona prisiljava na preispitivanje ideje porijekla ili originalnosti, što je u direktnoj vezi sa ostalim postmodernim preispitivanjima pretpostavki liberalnog humanizma.

Najizrazitija karakteristika postmodernog romana jeste prisustvo *metafikcije*. Yildiz Ecevit opisuje metafikciju kao glavnu tehniku kreiranja postmodernog teksta. Metafikcija je u osnovi

slaj između fikcije i stvarnosti. Metafikcija je pokušaj da se „čitalac ubijedi da je to što čita stvarnost“.¹⁶

Druga najistaknutija karakteristika jeste *intertekstualnost*. Pod pojmom intertekstualnosti, zapravo, podrazumijevamo, odnos među književnim tekstovima, pri čemu, da bismo razumjeli jedan tekst, potrebno nam je poznavanje i drugog teksta i na taj način tekstovi dobivaju svoje značenje. O intertekstualnosti govorimo onda kada su tuđi tekstovi postali stvarnost vlastitog teksta pa se taj isti tekst može razumjeti samo u međusobnom odnosu sa tuđim tekstovima. Orijehtacija na stvarnost ostvarena je u realizmu, dok je orijentacija na tuđe tekstove obilježila razdoblje avangarde i svoj puni odjek doživjela u razdoblju postmodernizma.

Postoje i neke podtehnike intertekstualnosti a to su parodija i pastiš. Kao i parodija i pastiš se temelji na oponašanju, ali bez podrugljivosti, uz ozbiljan pristup.

Ironija, koja se u osnovi može definirati kao „suprotno od onoga što se govori“, za razliku od ostalih vrsta humora ima kritičnije značenje i proizlazi iz razlike između namjere govornika i onoga što on zapravo govori. Drugim riječima, može se reći da je ironija izmišljena verzija humora, kritike i istine. Prema postmodernizmu, u krajnjoj analizi, historijski tekst je također tekst i ne mora uvijek odražavati "apsolutnu istinu". Stoga je besmisleno raspravljati o istini i neistini povijesnih događaja u djelu koje govori o historiji. Kompleksan je odnos između fikcije i historiografije. Postmoderna teorija dovodi u pitanje razdvojenost književnog i historijskog, jer oba načina pisanja svoju snagu u većoj mjeri izvode iz vjerovatnoće nego iz objektivne istine.

U postmodernim romanima značenje je odvedeno u drugi plan kako bi se otvorila vrata za različita tumačenja. Izrađene su jezične igre i postavljeni paradoksi kako bi se čitatelj izvukao iz njegove udobne pozicije u modernim romanima i zbunio. O. Ne postoji samo jedna, sveobuhvatna istina, a ako i postoji, onda je to samo dio istine koja je otvorena za tumačenje. Kao intertekstualna metoda, ironija se u osnovi temelji na oponašanju poput pastiša i parodije. Međutim, za razliku od druge dvije metode, romanopiscu, koji uspostavlja šaljivu vezu s djelom koje je pretvoreno u alat za igru, cilj je zabaviti se slikom ili motivom u tekstu koji je dao kao primjer, te izmišljenom tehnikom ili formom oblika teksta.

Među intertekstualne metode spada i *epigraf* koji predstavlja tekst na početku knjige ili novog poglavlja. To je tekst koji „upoznaje ili povezuje“ čitaoca sa onim što slijedi u knjizi ili novom poglavlju.

Jedna od karakterističnih osobina postmodernih romana jeste "*pluralizam*", gdje se tekst piše iz ugla više osoba. „Pluralizam“ znači biti na jednakoj udaljenosti od svake osobe i vrijednosti u romanu, ne osuđivati je, ne zauzimati stranu, ne nametati mišljenje. U postmodernim romanima možemo vidjeti upotrebu humora kao rezultat ovog pristupa, za razliku od smrknute ozbiljnosti modernizma. Na taj način, autor će i reći ono što želi kazati o teorijskim pitanjima, i neće zatvoriti vrata popularnoj kulturi te će osigurati da čitatelj uživa.¹⁷

¹⁶ Yaprak, Kıymaz, Sermisakçı, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 10, Mart 2015, str.654.

¹⁷ Yaprak, Kıymaz, Sermisakçı, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 10, Mart 2015, str.655-658.

6.1 Intertekstualnost i parodija

Kristeva Julia ¹⁸u Tekstu romana (Le Texte du roman, 1970) uvodi, pod utjecajem Mihail Mihailovič Bahtina, koncept intertekstualnosti kao oznaku za dinamičan odnos među tekstovima.

Koncept intertekstualnosti, koji se temelji na činjenici da tekst ne može biti neovisan o tekstovima ili diskursima napisanim prije njega, jedan je od važnih pokazatelja postmoderne tehnike romana. Intertekstualne poveznice pridonose utvrđivanju izvora koji utječu na autora i razvoj različitih perspektiva u analizi teksta. Intertekstualnost je jedna od tehnika koje Latife Tekin, koja se među turskim romanopiscima istakla nakon 1980. razvijanjem nove jezične i izražajne tehnike, često primjenjuje.

Intertekstualne poveznice pružaju mogućnost pristupa tekstu iz različitih slojeva, pružajući vrlo važne podatke u analiziranju teksta prvenstveno u smislu tehnika izražavanja. Određivanje intertekstualnih odnosa ne odnosi se samo na odnos teksta s različitim tekstovima, već je važno u smislu otkrivanja utjecaja pisca, izvora kojima se hrani i elemenata koji čine strukturu teksta sa širim perspektivama. Iako se intertekstualnost u postmodernističkim tekstovima smatra važnim načinom postizanja pluralističke sinteze, ona nije toliko sveobuhvatna da bi bila glavna odrednica tih tekstova. Jer „realistična književnost“ i moderna književnost također su se koristile ovim oblikom izražavanja. Iako je njihova upotreba principa intertekstualnosti uglavnom usmjerena na istraživanje izvora i porijekla ona je funkcionalnija u postmodernističkim romanima i jedna je od narativnih tehnika koja se često koristi za uspostavljanje načela diskriminacije.

Intertekstualna tendencija, prema Yıldız Ecevit, pokazatelj je novog stava literature protiv promjenjive stvarnosti u nastojanju da se objasni izvorni život pojedinca od 16. stoljeća.

Intertekstualnost je derivat metafikcije koja se pojavila kao jedna od formalnih inovacija savremene književnosti. U tekstovima napisanim s modernističkim / postmodernističkim pristupom, autor uglavnom koristi tekstove koje su prethodno proizveli drugi autori kao materijale, uz priče koje je sam proizveo. Na temelju njih stvara nove tekstove. Ponekad citira stare proizvode, a često ih odražava u parodiji / pastišu. (Ecevit, 2006, str.110).

Intertekstualnost, koja je prilično širokog opsega, također se povezuje s djelima usmene književnosti, poslovicama, stereotipnim narodnim izrazima, slikarstvom, arhitekturom, muzikom i drugim umjetnostima.

¹⁸ Kristeva Julia je bugarska lingvistica, filozof, psihoanalitičarka i feministica, koja živi i djeluje u Parizu. Kristeva je osim lingvistike djelovala i u okvirima književne znanosti i teorije spolova. Na njen stvaralački rad su utjecali Jacques Lacan, Ferdinand de Saussure, John Searle i Sigmund Freud a ona sama se bavila idejama strukturalizma, semiotike i feminizma. Jedna od njenih zasluga je u tome što je lansirala pojam intertekstualnost unutar književne znanosti.

Značenje teksta objašnjava se podržavanjem elemenata koji su van teksta. Tako se stvara nova razina čitanja koja zahtijeva sudjelovanje čitatelja. Dakle, intertekstualnost nije samo prijenos teksta u drugi tekst, već takvo djelovanje stvara novo značenje. Dakle, tekstovi su isprepleteni s postupkom prepisivanja, omogućujući mnoštvo značenja.

Intertekstualnost, koja zadržava svoje mjesto i važnost među modernim književnim terminima, jedan je od glavnih izmišljenih elemenata postmoderne književnosti. Modernistički / postmodernistički pisci prihvataju staro s novom sviješću i koriste ga kao materijal, u skladu s razumijevanjem poststrukturalista da "svaki tekst nastaje transformacijom i promjenom oblika drugog teksta" (Ecevit, 2006, str.191-192).

Kada je riječ o romanu, vidi se da se funkcionalnost intertekstualnih odnosa povećava, a savremeni se pisci pozivaju na tekstove napisane prije njih referencom ili citatom, pogotovo jer žele da se u njihovim romanima formiraju različiti slojevi izražavanja. U postmodernim tekstovima, autori mogu pripisivati nove i različite funkcije citatima, referencama ili sklopovima, ovisno o toku pripovijesti i zahtjevima konteksta.

Može se reći da je pripovjedačka tehnika koju je Tekin često koristila u svojim ranim romanima bila parodija. Prvi roman *Draga nemilosrdna smrt* Latife Tekin sadrži intenzivne autobiografske reference, prožete elementima usmene kulture i napisane s magičnim realističnim razumijevanjem. Sadržaj *Drage nemilosrdne smrti*, zasnovan na narodnoj kulturi, ima dijalošku i pluralnu strukturu.

Parodija je, u gotovo svakom dijelu romana, česta pojava te je svojstvena karnevaleskim narativima. Naprimjer, na početku romana, slijed proročanstava i proročkih parodija započinje kada se događaji koji su se dogodili nakon Atiyinog dolaska u selo pripisuju njenoj lošoj sreći.

*Tada je bio jasan razlog zašto su tri ovce nabrekle i uginule jedna za drugom. Zašto je kokoš koja je snosila dvostruka žumanca prestala nositi , zašto je Huvatova majka pala s drvene verande, sve je uzrokovala zlonamjerna žena koju je opsjedao džin. Njihova prva misao bila je da je zadave i negdje bace njezino tijelo, ali su se bojali njezina džina. Istog dana su joj pokupili posteljину i krevet i izbacili napolje. Isti dan, šta god govorili ili mislili, zaključali su ženu u štalu.*¹⁹(Tekin, 2018, str.12)

¹⁹ „Böylece üç koyunun art arda şişip şişip ölmelerinin nedeni açığa çıktı. Çifte sanlı yumurtlayan tavuğun yumurtayı kesmesi, Huvat'ın anasının tahtalıdan düşmesi, hepsinin başı bu cinli ve uğursuz kadındı. Önce boğup bir yana bırakmayı düşündüler. Ama cininden çekindiler. Aynı gün, yatağını yorganım toplayıp dışarı attılar. Yine aynı gün ne konuştular, ne düşündülerse kadını ahıra kapatıldılar.“ „Sevgili arsız ölüm“

Najzanimljivija upotreba parodije susreće se u situaciji kada Dirmit doziva majku iz stomaka.

„Dok je još bila u majčinoj utrobi, djevojčica koja se rodila je dva puta povikala glasom majke Atiye: "Majko! Majko!". (Tekin, 2018, str.18)²⁰

Vrač Memet je Dirmit odmah obilježio ostavljajući urez na dasci za tijesto i govoreći:

" Aha, ako se dijete rodi zdravo i pravo, neće ostati ništa da ga neće zadesiti". (Tekin, 2018, str.18)²¹

Činjenica da Dirmit kako odrasta stječe nadnaravne osobine, i šamanističke sposobnosti te raskida s porodičnom ideologijom, pokazuje da se proročanstvo obistinilo. Proročko ozračje nastavit će se tokom cijelog romana. Atiye, koja se pronalazi u svakom proročanstvu, bavit će se gatanjem i snovima, a njen sin Halit će biti opsjednut knjigama koje je čitao i svaku temu će tumačiti proročanstvima.

U prvom dijelu, koji se odvija u selu Akçalı, svjedočimo parodiji tradicionalnih rituala na čemu je zasnovano težište intertekstualnih odnosa. U prvim dijelovima romana Tekin parodizira ceremoniju "pljuvanja u usta", novorođenoj djeci porodice Aktaş, koja su važni nositelji seoskog života i kolektivne svijesti, te tako neraskidivo povezani s usmenom kulturom.

„Nakon što su popili vodu iz posude, jedna po jedna pljuvale su u bebina usta. Zatim bi se nagele preko uha u koje su pljunule i poželjele:“ da na mene ličiš!“²²(Tekin, 2018, str.14)

Ritualu svetog poroda čitatelj svjedoči u trenucima kada se Atiye porađa u štali, a Hızır joj priskače u pomoć u ruhu Akkadina i presjeca bebinu pupčanu vrpču, te je soli kamenom soli i stavlja joj dva prsta krvi na obraze. Ritual je nastavljen „pljuvanjem u usta“, što se vidi i u ceremonijama imenovanja. Tekin koristi parodiju u opisu ceremonije imenovanja, koja kod čitatelja izaziva smijeh, a ne sažaljenje, čak i ako je kraj tragičan.

²⁰ „Doğan kız, anasının karnındayken iki kez üst üste, hem de Atiye'nin anasının sesiyle "Ana! Ana!" diye çağırırdı.“ „Sevgili arsız ölüm“

²¹ "Doğacak çocuk eksik doğmazsa, başına gelmedik kalmayacak, a-ha" „Sevgili arsız ölüm“

²² „Kalanlar, tas tas içip suyu bitirdikten sonra, sırasıyla tek tek bebeğin ağzına tükürdüler. Tüküren, kulağına eğilip, "Bana çekesin e mi!" diye dilekte bulunuyordu.“ „Sevgili arsız ölüm“

*Bebu i njezinu majku su premjestili na sprat, u sobu sa tandarom. Donijeli su crvenu krpnu i omotali je oko ženine glave i objesili makaze na krevet. Istog su dana, uz nečuvenu ceremoniju, imenovali dijete. Prokuhali su vodu u ogromnom crnom kazanu. Oni koji su došli- došle su sve žene i djeca iz sela- bacili su razno suho cvijeće i korijenje biljaka koje su sa sobom donosili u kipuću vodu. Invalidi, mlade kojima su muževi umrli i neplodni su otišli čim su bacili cvijeće u vodu.*²³ (Tekin, 2018, str.14)

U romanu *Draga nemilosrdna smrt* opisani su događaji nakon što se porodica odselila u grad a njihov mlađi sin Mahmut se počeo brinuti za svoje strip junake i davanje novih imena i nadimaka. Nakon tih događaja, koji su toliko daleki tradicijskom i porodičnom životu, članovi porodice Aktaş ceremonijom vraćaju Mahmutu njegovo ime. Mahmutovo sticanje novih identiteta s imenima kao što su Bil Kit, Superman, Tarzan i Zoro ispravljaju se ritualom imenovanja organizovanim unutar porodice. Tekin o tome pripovijeda kroz parodiju na ceremonije imenovanja u usmenoj kulturi Turaka.

*Huvat je uzeo svoje zelene knjige ispod fotelje i počeo juriti Mahmuta. S dječakom koji se nalazio ispred njega objavio je vijest rekavši: "Neka dođe, da jede." Mahmut je raspustio bandu i došao kući. Čim je stigao, pojeo je veliku posudu s hranom. Huvat je posjeo Mahmuta na koljena, i tri puta mu na uho izgovorio: "Tvoje je ime Mahmut" te se pomolio. Mahmut je ustao i poljubio svima ruku.*²⁴ (Tekin, 2018, str.161)

Želja za promjenom imena sela Alacüvek (da bi kasnije bilo Akçalı), također je opisana kroz parodiju. Proces promjene imena, u kojem sudjeluju i seljani, parodija je na praksu mijenjanja imena naselja u skladu sa službenom ideologijom, viđenom u modelu nacionalne države.

Na kraju se Huvat sabrao, skočio s mjesta i rekao: „Nazvat ćemo selo ATOM“. Svi su se ušutili i radoznalo gledali u Huvata. Napokon je Keşli Rifat upitao: „Kakav atom, čovječe?“ Huvat je nabrajao sve ono što je znao o atomu, rekavši da su svi u gradu govorili o atomu i da je to nešto dragocjenije od zlata. Ali prije nego što je uspio

²³ „Bebeği ve anasını üst kata, tandır odasına çıkardılar. Kırmızı bir bez getirip lohusanın başına doladılar. Başucuna bir makas astılar. Aynı gün görülmedik bir törenle kızın adını koydular. Kocaman kara bir kazanda su kaynatıldı. Gelenler-köyün tüm kadın ve çocukları gelmişti-beraberlerinde getirdikleri çeşit çeşit kuru çiçek ve bitki kökünü kaynar suya attılar. Sakatlar, taze gelinken kocası ölenler, döl tutmayanlar, çiçeklerini suya atar atmaz gittiler.“ „Sevgili arsız ölüm“

²⁴ „Huvat yeşil kitaplarını koltuğunun altına alıp Mahmut'un izini kovalamaya başladı. Önüne çıkan çocukla, "Gelsin, yemeğini yesin," diye haberler saldı. Mahmut çeteyi dağıtıp eve geldi. Gelir gelmez koca bir tencere yemek yedi. Huvat söve saya Mahmut'u dizinin dibine oturttu, kulağına, "Senin adın Mahmut," diye üç kez çağırıp dua okudu. Mahmut kalkıp sıradan herkesin elini öptü.“ „Sevgili arsız ölüm“

završiti Degenekli Ali je zgrabio štaka, ustao i suprotstavio se govoreći „Atom je nevjerničko ime.“ Huvat se u ljutnji bacio na Alija, uhvatio ga za ovratnik i bacio na zemlju govoreći „Ti šepajući psu, čak iako je to nevjerničko ime , zar je na poluumniku poput tebe da to kažeš?“ Ko je onda išao u Koreju? Poče Ali plakati. Šmrcajući, objasnio je sve što je znao o atomu.,„Pas koji pojede atom, pobjesni“, prestravio je seljane. Prije nego što se vratio na svoje mjesto i sjeo, predložio je novo ime za selo-Akçali.²⁵ (Tekin, 2018, str.36)

U *Dragoj nemilosrdnoj smrti*, osobe koje ne mogu djelovati kao pojedinci i koje se mogu održati u životu samo s kolektivnom sviješću, vide način da steknu individualnost kroz imitaciju. Oponašanje drugih jedna je od osobina koje su zajedničke svim likovima u *Dragoj nemilosrdnoj smrti*. Čak i ako drugi muškarci u porodici, posebno otac Huvat, pokušaju preuzeti osobine koje žele u skladu s drevnim vrijednostima, oni ne mogu ići dalje od pukih oponašanja.

Naprimjer, parodija je očita i u opisu opčinjenosti Huvata dugobradim učiteljem kojeg dovodi kući te čitajući njegove zelene knjige, mijenja svoja ubjeđenja i ponašanje. Latife Tekin također ironičnim tonom predstavlja ljude koji se dive drugima, ismijava zadivljenost siromašnih ljudi životima koji im ne pripadaju, te to opisuje kroz smiješne situacije u koje upadaju junaci romana.

Tada je Huvat izmakao kontroli , bio je izvan sebe. Ispod vilice je pustio bradu. Gurnuo je gusti češalj u džep jakne. Uzeo je dvije pokrivenne knjige ispod svoje fotelje. [...] Počeo je propovijedati svima koji su mu dolazili. Odveo je Dirmit i Mahmuta i upisao ih u džamijsku školu. Pokrio je Atiye i Nuğber. Zabranio je svojoj djeci da leže kraj njega. Kad bi svako jutro izlazio iz kuće, poredao bi ukućane. Ispružio bi ruku i natjerao ih da je poljube. „Unutrašnjost kuće napunio je crnim kožama, tespisima i hodočasnicima..²⁶ (Tekin, 2018, str.87)

²⁵ „Neyse ki Huvat sonunda kendini toparladı, "Köyün adını 'Atom' koyacağız," diye yerinden fırladı. Herkes bir merakla susup Huvat'a baktı. Neden sonra Keşli Rifat ayıktı. "'Atom' neyin nesi ki, lan?" diye sormayı akıl etti. Huvat şehirde herkesin atomdan söz ettiğini, atomun altından daha kıymetli bir şey olduğunu söyleyerek, atom hakkında ne biliyorsa sıraladı. Ama lafım bitirmeden Değnekli Ali koltuk değneklerini çekip ayağa kalktı, "Atom, ilkinde gavur adı," diye ortaya ters bir laf attı. Huvat, "Lan topal it, senin gibi yarım akıllıya mı kaldı gavur adıyla," diye bir kızgınlıkla Değnekli Ali'nin üstüne atıldı, yakasından tutup yere yatırdı. Değnekli Ali, "Kore'ye kim gitti, lan, ha?" diye ağlamaya başladı. Bumunu çeke çeke, atom hakkında bildiklerini bir de o anlattı. "Atomu yiyen it kudurur lan," diye köylünün ödünü patlattı. Yerine çekilip oturmadan da ortaya yeni bir isim attı. Akçalı ..“ „Sevgili arsız ölüm“

²⁶ „Derken Huvat elden ayaktan çıktı, akıldan oldu. Çenesinin altına bir sakal koydu. Ceketinin cebine sık dişli bir tarak soktu. Koltuğunun altına iki kaplı kitap aldı. [...] Önüne gelene vaaz vermeye başladı. Dirmit'le Mahmut'u götürüp cami okuluna kayıt ettirdi. Atiye'nin, Nuğber'in başını bağlattırdı. Çocuklarının yanında uzanıp yatmasını yasakladı. Her sabah evden çıkarken, evdekileri sıraya dizdi. Elini uzatıp öptürdü. Evin içini kara postlarla, tespihlerle, hacıyağlarıyla doldurdu.“ „Sevgili arsız ölüm“

Dragu nemilosrdnu smrt, može se čitati i kao parodija na turske epove. Motivi napuštanja kuće, putovanja, izvanrednih moći i borbe protiv prirodnih pojava viđenih kod epskih junaka pojavljuje se romanu, posebno u dijelu u kojem Seyit, koji je dugo bio nezaposlen i besposlen, napušta dom da bi radio u građevinarstvu:

„Zar ja nisam junak, djevojko, neću vas ostaviti gladne“ rekao je Seyit i krenuo na put prije ezana za sabah. Na građevinama gdje nije bio postavljen stakleni okvir, borio bi se s oštrim vjetrom, s nožem, čekićem i dljetom u ruci.“²⁷(Tekin 2018, str.87,97).

Takve iznenadne promjene viđene kod likova u romanu traju sve dok se ne pojavi neka nova ličnost kojoj se treba diviti. Činjenica da su likovi kojima se dive privremeni i da se ne čine društvene promjene i herojstvo viđeno u epovima budi kod Seyita želju da maltretira druge i sebe nazove "Panther Seyit". Parodija se u uočava u preobrazbi junaka epa u zlostavljača.

Latife Tekin ismijava promijenu identiteta kod likova u romanu. Namjerno stvara karikaturalne likove opisujući njihove postupke i pojavljivanje. Parodija se uočava i u pretjeranom i smiješnom pripovijedanju Halita. Halit, koji se predstavlja kao inženjer ljudima oko sebe, počinje čitati vreću punu knjiga koje je donio kući. Podaci koje je Halit saznao iz tih knjiga uključuju reference na epove. Govoreći o topljenju željeznih planina, zavijanju vukova i bijesnim ravninama, on zasipa svoje seljane kišom kvazi znanja.

Halit, koji se vratio iz vojske, naučio je pisati poeziju te je rekao da će se njegov sin zvati Kürşat, dok je Azrail, koji je pred Atiye doveden kao doktor, i koji je davao medicinske podatke o bolesti, može se čitati kao parodija na tradicionalnu percepciju Azraila.

"Objasnio je da je naučio pisati poeziju u vojnom rudniku, da je Battal Gazi romane upijao kao vodu, a ako bude imao drugog sina, dat će mu ime Kürşat.“²⁸(Tekin, 2018, str.150)

“Ali Atiyina bolest napredovala je iz dana u dan. Azrail je došao i poslušao Atiyeino srce i osjetio njezin puls. Stavio je Atiye ispred sebe i dugo razgovarao.“²⁹ (Tekin, 2018, str.90)

U drugom dijelu romana, autorica također ironično opisuje Atiyin susret s Hızırom. Lik Hızıra poznat u anadolskoj usmenoj kulturi, Tekin transformira u lik u romanu:

²⁷Seyit, "Ben delikanlı değil miyim, kız, sizi aç bırakmam," deyip sabah ezanı okunmadan yollara düştü.. Cami çerçevesi takılmamış inşaatlarda eli bıçaklı rüzgârla, İngiliz anahtarıyla, çekiçle, murçla vuruştı.„Sevgili arsız ölüm“

²⁸ „Asker ocağında şiir yazmayı öğrendiğini, Battal Gazi romanlarını su gibi içtiğini, bir oğlu daha olursa adını Kürşat koyacağını açıkladı.“ „Sevgili arsız ölüm“

²⁹ „Ama Atiye'nin hastalığı gün günden ilerledi. Azrail gelip Atiye'nin kalbini dinledi, nabzını yokladı. Atiye'yi karşısına alıp uzun uzun konuştu.“ „Sevgili arsız ölüm“

Ali Hızır je ponovno došao provjeriti Atiye jednog jutra nakon trinaest dana. Ponovno je zamolio za hljeb, sir i masline. Pokazao je svoju iznosanu jaknu i pitao ima li neku drugu jaknu da mu da. Atiye je odmah uletila unutra. Ispraznila je džepove Huvatove jakne i obukla Hızıra. Nakon što je Hızır obukao jaknu i pojeo hljeb, sir, masline, uzeo je Atiyine ruke i poljubio obje ruke. Atiye je također poljubila Hızırove ruke i stavila na čelo. Dok je Hızır odlazio, ovog je puta potapšao Atiyine noge iznad njezinih gležnjeva. Jaknu koju je skinuo sa sebe stavio je ispod fotelje i nestao. Atiye je sakrila od svih da je dolazio Hızır. Prestao je preskazivati sudbinu i ponovno je zagrlila svoj tespih.³⁰ (Tekin, 2018, str.107)

Intertekstualnost, koja proizlazi iz argumenta da književni tekst ne može biti potpuno neovisan od prethodnih tekstova, narodne tradicije, muzike, arhitekture, skulpture, legendi, novinskih žanrova, prisutna je u svim romanima Latife Tekin. Proizvodi usmene književnosti, tradicionalna kultura i stereotipi na koje se autorica intenzivno poziva, često u obliku parodije, i uključeni u fantastični realizam Latife Tekin. Iz intertekstualnih referenci može se uočiti i da autorica likove u romanu želi predstaviti kao veoma privržene usmenoj tradiciji, daleko od utjecaja modernog života, grada i pisane kulture.

Tekin se u svojim intertekstualnim transformacijama okreće epu, herojima epa, narodnim vjerovanjima, praznovjerjima, proročanstvima, duhovnicima, religioznim ličnostima široko prihvaćenim u narodu te istovremeno pokušava ući u savremeni, urbani život, prelazak iz usmene u pisanu kulturu. Autorica često ironično predstavlja službeni jezik, političke tekstove, pjesme, urbanu arhitekturu i razne profesionalne skupine.

Uključivanje intertekstualnih odnosa s različitim žanrovima u površinsku ili duboku strukturu romana koristi se u takvoj harmoniji da ne narušava cjelovitost romana i pruža se drugačiji užitak čitanja. Određivanje intertekstualnih odnosa, koje susrećemo kao narativnu tehniku u romanima Latife Tekin, pomaže da se njezini romani s modernističkom fantastikom tačnije razumiju.

³⁰ „Ama Hızır on üç gün sonra bir sabah yeniden Atiye'yi yoklamaya geldi. Ondan yine ekmek, peynir, zeytin istedi. Her yanı erimiş, eprimiş ceketini gösterip üstüne verecek yeni bir ceket olup olmadığını sordu. Atiye hemen içeri koştu. Huvat'ın ceketinin ceplerini boşaltıp Hızır'a giydirdi. Hızır ceketini giyip ekmeği peyniri zeytini yedikten sonra, Atiye'nin ellerine sarılıp iki elinden öptü. Atiye de Hızır'ın ellerini öpüp alına koydu. Hızır giderken bu defa Atiye'nin bileklerinden yukarı bacaklarını sıvazladı. Üstünden çıkardığı ceketini koltuğunun altına aldı. Gözden kayboldu. Atiye, Hızır'ın geldiğini herkesten sakladı. Fal bakmayı bırakıp yeniden tesbihine sarıldı.“ „Sevgili arsız ölüm“

6.2 Pluralizam

Za razliku od modernizma gdje se određeni tekst piše iz ugla jedne osobe, u postmodernizmu se piše iz više perspektiva, odnosno iz ugla više osoba. Pluralizam u postmodernom romanu znači posmatrati svakog lika sa iste distance i dati mu istu vrijednost, ne osuđivati ga, ne birati strane, ne nametati nikakvo mišljenje, niti uvoditi sveznajućeg pripovjedača koji daje pouku. Na taj način sve što je oprečno se može naći u romanu. Takav način pisanja drži čitaoca „budnim“ i čini da dublje uđe u čitavu priču romana te sam pokušava pronaći izlaz iz labirinta. U postmodernom romanu, nasuprot ozbiljnog pristupa pisanju u moderni, pribjegava se humoru, te pisac može reći sve što želi o teorijskim temama, a da u isto vrijeme piše o onim popularnim što će dovesti do djela u kojem će čitalac zaista uživati.³¹

Tokom cijelog romana (u skladu s pluralizmom) raspravlja se o mnogim različitim temama, od religijskih elemenata do praznovjerja, zatim od pogleda javnosti na novouvedene tehnološke uređaje, do stanja ljudskih bića osuđenih na smrt u svijetu. S tim što su junaci romana seljaci, a potom živjeli u velikom gradu u koji su se iselili, "imigracija" je zauzela svoje mjesto u središtu romana. Iako se o ovom pitanju migracija izričito ne govori kao o društvenom fenomenu, važno je jer ističe da jedino mjesto i resurs nije narodna kultura. U ovim poglavljima nailazimo na heterogenu kulturu oblikovanu kulturom 'imigracije'. Jasno je da roman ne treba shvatiti samo u ovom kontekstu.

Svi članovi porodice Aktas žive skućeno zajedno u malom stanu u gradu, ali svaki od njih ima drugačiju priču, tako da se sve njihove priče spajaju u tom stanu, dajući romanu osjećaj i bogatstva i klaustrofobije. Jedan od glavnih likova romana je najmlađa kći u porodici, Dirmit. Ona je najosjetljivija od svih i kroz naraciju se čini da će najvjerojatnije izrasti u umjetnicu. Njezin lik vjerojatno se temelji na autorovom vlastitom životu.

U tekstu se koristi narativni glas trećeg lica, koji miješa realistične opise s halucinacijskim ili imaginarnim vizijama i narodnim pričama bez promjene tona. Kao autobiografski roman o djetinjstvu autora, Dirmitina svijest dominira narativnim glasom.

Atiye, Dirmitinu majku, mještani maltretiraju, ne samo zato što je stranac u toj zajednici, već i zato što ima temperamentniji stav nego što je dopušteno ženama te zajednice. To ne samo da stvara probleme samoj Atiye, već i, na mnogo načina, njezinoj porodici koja mora snositi teret njezine stalne tjeskobe da bi bila prihvaćena od strane zajednice, a ne da se na nju gleda kao na stranca.

„Tada je bio jasan razlog zašto su tri ovce nabrekle i uginule jedna za drugom. Zašto je kokoš koja je snosila dvostruka žumanca prestala nositi, zašto je Huvatova majka pala s drvene verande, sve je uzrokovala zlonamjerna žena koju je opsjedao džin.“ (Tekin, 2018, str.12)

³¹ Yaprak, Kıymaz, Sermisakçı, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 10, Mart 2015, str. 651-685

Nesporazum između kćeri i majke prisutan je zbog njihove različite percepcije događaja i svijeta koji ih okružuje. Tamo gdje Dirmit ima transformirajuće, magično gledište umjetnika, Atiye je previše zaokupljena praktičnim životom. Dok Dirmit vidi vilu, Atiye može vidjeti samo siromašnu djevojku s otrcanom igračkom. Dostupnost unutarnjeg života od Dirmit čitatelju i opis Atiye kroz Dirmit omogućuju izravan ulazak u odnos majke i kćeri uglavnom putem gledišta kćeri.

Međuljudske veze u zajednici od najveće su važnosti za sve njih, do te mjere da bilo tko ko pokaže bilo kakve znakove pretjerane individualnosti odmah bude označen kao ekscentričan ili se kaznom dovede u red s ostatkom sela. Različitosti u ovoj zajednici ne samo da nisu poželjne, već se i brutalno suzbijaju. Štaviše, riječ je o društvu u kojem se muškarci i žene koji se usude potvrditi svoju ženstvenost, ponižavaju i kažnjavaju. Patrijarhalne vrijednosti ove zajednice vrlo su vidljivo različite od patrijarhalnih vrijednosti drugih društveno-političkih konteksta.

Seyit, jedan od Atiyinih i Huvatovih sinova biva pretučen jer se zaljubio u djevojku po imenu Elmas, koja je već bila zaručena za drugog muškarca. Iako i djevojka voli Seyita, on je predstavljen Atiye „otopljen u krvi.“ Kasnije, nakon njenog vjenčanja, seljani se nepromišljeno zabavljaju pričom i žale Elmas, koja se, kažu, guši u suzama jer je njezino srce pripadalo Seyitu. Zajednica u cjelini ne toleriše svako ponašanje koje ne odgovara onome na šta su do sad naučili i navikli.

U patrijarhalnom i društvenom sistemu, žene su u nepovoljnom položaju jer su po definiciji marginalizirane u zajednici. Međutim, upravo taj položaj marginaliziranih ponekad ih čini jednako opasnim. U skladu s tim, žena može značajno destabilizirati zajednicu. Na primjer, kada Atiye prvi put stigne u selo, njezina snažna narav, seljanima se čini prijatnom, pa je pokušavaju ispraviti zaključavši je u štalu.

Atiye se, naravno, ne predstavlja kao nimalo moćna, a njezinu paranoju, uzrokovanu nesigurnim položajem u selu, mogli bismo smatrati razlogom pretjerane opreznosti i brige u krugu svoje porodice, posebno prema Dirmit. U cijelom tekstu neprestano je zabrinuta za svoju porodicu i želi da se uklope u društvenu sredinu. Međutim, svi članovi njezine porodice, uključujući i njezinog supruga Huvata, previše su bili drugačiji da bi bili potpuno u skladu sa seoskom zajednicom.

Nakon nekog vremena u gradu Huvat postaje isuviše religiozan i odbija ići na posao, međutim, čitatelj postaje svjestan da njegova religija nije toliko duboko uvjerenje. Atiye se prikazuje kako postaje sve umornija u pokušajima da kontroliše članove svoje porodice. Ipak, članovi porodice, ne dovodeći se u red, otkrivaju čitatelju tiraniju zajednice koja ne može prihvatiti različitost.

Atiye neprestano tjera Dirmit da se ponaša poput ostalih djevojaka u selu, ne dopušta da se prepusti ludom i nedoličnom ponašanju- poput razgovora s pumpicama za vodu i zaljublivanja u školske učitelje. Kao djevojčica, Dirmit bi trebala slijediti strogi kodeks

ponašanja; međutim, to ne čini i umjesto toga majka je uhvati s dječakom u kokošinju, spuštenih hlača. Dirmit je bila pod budnim okom, kako svoje majke, tako i svog sela, ali ova briga daleko je od toga da je dobra; umjesto toga je guši i sputava.

Draga nemilosrdna smrt opisuje majku čija briga ne utiče dobro na kćer. Problem s Atiyom brigom je u tome što njena briga nije motivisana isključivo na dobrobiti Dirmitinoj iako sama Atiye vjeruje da su joj u srcu najbolje namjere. Umjesto toga, Atiye posvećuje svu svoju pozornost ka Dirmit kako bi se uvjerila da radi onako kako to ona zahtjeva. Važno je naglasiti da je Atiye okrenuta prema Dirmit zbog vlastite nesigurnosti u pogledu položaja u toj zajednici. Budući da je natjerana da pati, želi da njezina kći ispuni standarde koje je postavilo to društvo.

„Nije mogla zaspati razmišljajući gdje je Dirmit cijeli dan hodala, u čiju kuću je išla. Znatiželjno se prišunjala Dirmit i polako joj podigla jorgan. U mraku je napipala noge od Dirmit. Bojeći se da ne probudi Dirmit, podigla joj je spavaćicu. Počela joj je nešto raditi među nogama.“³²

Ovaj odlomak pokazuje tjeskobu unutar patrijarhalnih kultura zbog ženske seksualnosti. Atiye je, naravno, opsjednuta time da se pobrine da se Dirmit ponaša u skladu s određenim pravilima, bilo u seksualnosti ili u svakodnevnom životu. Opterećena je vlastitom prošlošću i smatra da je važno da njezina kći slijedi ravnu liniju kako bi postigla osjećaj pripadnosti koji Atiye nikada nije imala. Druga stvar koja postaje jasna kroz ovaj slučaj je da je sve što je pretrpljeno u prošlosti ili određeni teret.

Vjera u Boga za seljane je lična stvar i miješa se s njihovim svakodnevnim mitovima, ritualima i praznovjertjima. Religija je zanimljivo pitanje u romanu. Ne spominje se prostor poput džamije u selu, gdje se svi moraju okupiti na molitvu na određeni dan ili u određeno vrijeme. Jedan primjer kako seoski ljudi trivijalno tretiraju religiju je kada Huvat šalje tri mudraca u selo, da pomire sukobljene seljane. Seljani ih se klone i odbacuju njihove izreke: "Grešno je biti neprijatelj". Zatim se događa da jedne noći jedan od staraca krenuvši na molitvu, pada niz stepenice i umre. Nakon njegove smrti, druga dvojica pomalo odustaju od svoje misije pomirenja.

Religija je, dakle ono što Atiye propagira unutar kućanstva, barem dok se porodica ne preseli u grad. Ona se brine da svi članovi njezine porodice budu zaštićeni od džina i loših predskazanja, bilo klanjanjem namaza ili smišljanjem blagoslovljenih ili prokletih napitaka. Čini se da čak i kad je u gradu vjeruje da je religija nešto što može uzeti u svoje ruke.

³² Dirmit'in bütün bir gün nerde gezindiğini, kimin evine girip oturduğunu düşünce düşünce uykuyu kaçırdı. Bir merakla sürüne sürüne yine Dirmit'in başına vardı, yorganı usulca üstünden kaldırdı. Karanlıkta elleriyle Dirmit'in bacaklarını yoklayıp buldu. Dirmit'i uyandırmaktan ç Dirmit'in başına vardı, yorganı usulca üstünden kaldırdı. Karanlıkta elleriyle Dirmit'in bacaklarını yoklayıp buldu. Dirmit'i uyandırmaktan çekine çekine kızının geceliğini yukarı sıyırdı. Kimil kimil kızın bacaklarının arasında bir şeyler yapmaya başladı. „Sevgili arsız ölüm“

Naracija, međutim, pokazuje da religija u gradu ima vrlo različit aspekt, koji je čitatelju otkriven kroz Huvatove i Halitove religijske transformacije. Atiyina marginalizacija kao žene još je više naglašena u ovom čudnom obliku religije. Slično je važno i to da Huvatova i Halitova religija ne donosi ništa produktivno u porodici. Religija je faza koja, u njihovom slučaju, kad završi potpuno nestaje, samo ustupajući mjesto drugim opsesijama.

Sve teme u tekstu postupno se destabiliziraju suprotnim, temeljnim narativnim nitima koje ometaju svaki pokušaj izravnog čitanja. Atiyin odnos s Dirmit, naprimjer, prerasta u ugnjetavajući odnos, a istovremeno tekst jasno daje do znanja da je Atiye najbliža Dirmit. U stvari, Dirmitina buntovnost neprestano podsjeća na to da je Atiye stranac; čini se da se njezina vlastita agresija kao mlade žene, koja nikada nije naučila ustupiti mjesto muškarcima u selu, odrazila na Dirmitovu bezobzirnost.

Slično tome, iako su svi ljudi u selu duboko povezani jedni s drugima i brinu se jedni o drugima, ne može se poreći činjenica da funkcionišu kroz implicitne vrijednosti koje su ozbiljno patrijarhalne.

Ovdje je važno napomenuti da, iako se vidi da Huvat slijedi gradsku religiju, koja je apstraktna, bezlična, u porodici je on samo jedan član. Zapravo, Atiye je ta koja drži porodicu na okupu. Svojom personaliziranom religijom Atiye može utjecati na članove porodice da učine ono što smatra da je za njih najbolje. Muškarci u porodici postaju oruđe u njezinim rukama, gruba sila koju koristi kako bi kaznila odstupanje u ponašanju bilo kojeg člana porodice. Međutim, činjenica da je niti njezina personalizirana religija niti njezina golema briga za one koje voli ne čine značajnim za Dirmit.

Roman Latife Tekin *Draga nemilosrdna smrt* dio je moderno-postmodernog romana, a fantastični elementi koje sadrži nisu nadnaravno fantastični (prema riječima Berna Morana, nejasna fantazija). Temelji se na odabiru koji ovisi o pluralizmu postmodernizma. U ovom je romanu Latife Tekin koristila fantastične elemente kao jedne od osnovnih elemenata romana. To je učinila ovisno o razumijevanju pluralizma. Uz to, ovaj fantastični element ne može se pripisati ni latinoameričkom romanu ni izvoru narodne kulture. Do danas, mnogi kritičari nisu u potpunosti razumjeli njen roman. Berna Moran, Gürsel Aytaç i Yıldız Ecevit razlikuju se od ostalih autora i kritičara u tom pogledu.

Sve dok roman Latife Tekin *Draga nemilosrdna smrt* ne bude shvaćen u skladu s postmodernim tehnikama romana i razumijevanjem postmoderne u svjetskoj književnosti, teško će naići na pozitivnu recepciju šire čitalačke publike u Turskoj.

7. Praznovjerja, običaji i tradicije, narodne pripovijesti

Naizgled nepovezani slijed događaja romana *Draga nemilosrdna smrt* omogućuje čitanje određenih tema kad se roman razmatra. Prvenstveno su to događaji koji opisuju životne uvjete, vjerovanja i ideologiju porodice Aktaş koja se ističe po svojim praznovjerjima i sujevjerjima u kontekstu usmene kulture, te prosvjetljenje Dirmit, koja se može gledati kao i najbitniji član pomenute porodice. *Draga nemilosrdna smrt* sadrži intenzivne autobiografske reference. Ovaj je roman uvršten u kategoriju postmodernog romana i zbog činjenice da je u njemu opisan niz događaja koji neprestano idu jedni za drugima.

Prvi roman Latife Tekin govori o ljudima koji imaju tradicionalni način života od loših do ljubavnih znakova, vjeruju u natprirodno te žive pod utjecajem praznovjerja i magije. Rasprostranjenost usmene tradicije u pripovjednom okruženju rezultirala je širokom upotrebom žanrova narodne književnosti kao što su ep, bajka, rima i narodne pjesme. U svojim prvim romanima Tekin otkriva svijet u kojem se natprirodno i uobičajeno, percipira na istoj ravni stvarnosti, te naglašava da ljudi, koje opisuje, organizuju svoj život u skladu s natprirodnim.

Može se primjetiti je da je autorica svoja anadolska vjerovanja i tradicije odnosno svoje poznavanje usmene književnosti uspješno prenijela u sadržaj svojih prvih romana i da je značajno imala koristi od tekovina narodne književnosti, turskih epova i priča. U tom se kontekstu može spomenuti da Latife Tekin donosi tekovine usmene kulture u roman u cjelini. Elementi koji čine tradicionalnu strukturu njenih romana prvenstveno su praznovjerja, vjera u magiju i natprirodne moći, običaji i tradicija, bajke i epski elementi. Činjenica da Tekin u svoje prve romane nije uključila psihološke aspekte ljudi posljedica je tradicije usmenog izražavanja.

U prvom romanu od Latife Tekin vidi se da su ljudi, koji žive u selu Alacüvek i porodica Aktaş, čija životna priča je u fokusu, oblikovali svoj život vjerujući u nestvarne događaje. U nastavku ću navesti određena praznovjerja, običaje i tradicije kao i narodne pripovijesti koje se provlače kroz roman *Draga nemilosrdna smrt*.

Praznovjerja:

U romanu *Draga nemilosrdna smrt*, seljani iz Alacüveka vjeruju da dolazak Atiye u selo donosi nesreću. Smrt ovaca, nenošenje jaja kokoški pripisuju Atiyinoj lošoj sreći, odnosno smatraju da im ona donosi nesreću te zbog toga Atiye biva zatvorena u štalu.

Seljani napadaju i izbjegavaju i Dirmit, koja je također prozvana djevojkom koju opsjeda džin. Seljani Huvata optužuju da je uhvatio Kepsea i da zahvaljujući njemu može raditi šta hoće. Seljani se također žele zaštititi od Sarikiz koja, po njihovom mišljenju, uništava njihove muškarce. U romanu *Draga nemilosrdna smrt*, sve što je seljanima strano, vezano je za džine.

„Žene, koje su znale da muškarci koji su vidjeli Sankız ne mogu podnijeti njezinu ljepotu i da su mnogi muškarci pošla za Sankız u njenu jazbinu, zaključale su vrata svojim muževima i sinovima. Sjele su i molile se sve zajedno. Pred jutro s, kamenujući, izbacili Sankız iz sela.“³³
(Tekin, 2018, str.46)

U ovom romanu džini su za seljane bića koja mogu vidjeti svi, koja se ponekad bore sa seljacima, ali nisu izvor straha jer se smatraju običnim dijelom svakodnevnice. Ovdje je najvažniji nositelj praznovjerja Atiye, koja se nada se da će imati koristi od magije i proricanja sudbine. Kako bi spasila svog muža od ljubavi prema lovu i jarebicama, otkinula je tri pramena s kose, i odnijela ih kako bi se na njih učile određene molitve, stavljala razne parfeme te je pisala zapise. Nakon što se porodica preselila u grad, neće doći do promjena u stavu Atiye koja se nada da će magijom riješiti probleme sa kojima se susreće.

„Odmah tog dana je naručila od nadzornika crveno-zeleni kraponski papir i deset boca biljne esencije. Našminkala je oči i obraze papirima, te se neparfemisala. Počela se motati oko muža, pažljivo ga posmatrajući.“³⁴(Tekin, 2018, str.27)

Uvjeravajući Huvata da nošenje bodljikavih pantalona donosi lošu sreću, tjera muža da radi sve što ona želi. Takvim postupcima Atiye želi dominirati porodicom i usmjeriti je prema vlastitim željama.

Običaji i tradicija:

Kao jedan od važnih elemenata usmene kulture, običaji i tradicija nezaobilazni su u oblikovanju života nerazvijenih / zatvorenih društava, što Latife Tekin opisuje u svojim romanima. Među seoskom zajednicom *Drage nemilosrdne smrti* život zasnovan na običajima i tradiciji ima važno mjesto među motivima koje Tekin opisuje koristeći se vlastitim životnim iskustvima. Provjera nevinosti nakon što je učitelj oteo Menşur te nakon što je ona pronađena mrtva, jedan je od običaja koje je Atiye donijela u grad te primijenila na Dirmit.

³³ „Sankız'ı gören erkeklerin onun güzelliğine dayanamadığını, Sankız'ın nice erkeği peşinden inine yürüttüğünü bilen kadınlar, kocalarının, oğullarının üstünden kapılara kilit vurdular. Topluca duaya oturdular. Sabaha karşı da Sankız'ı taşlaya taşlaya köyden çıkardılar.“ „Sevgili arsız ölüm“

³⁴ „Çerçi'ye hemen o gün, kırmızı yeşil krapon kağıdı, on şişe de esans ısmarladı. Kağıtlarla gözlerini yanaklarını boyadı, esans dökündü. Kocasının yanında belinde gözlerini süze süze dolanmaya başladı.“ „Sevgili arsız ölüm“

Dovele su Menşur i položile je na divan. Zatim su joj stavili nož s crnom drškom na stomak. Oči su joj zavezale crnom vezenom maramom. Dvije žene su ustale i otišle po Sittile. Druge djevojke su je tako ostavile i povukle se u drugu sobu. Sittile je došla naslonjena na svoj štap, a zatim je prišla Menşur. Zatvorila je vrata. Podigla je haljinu djevojke do struka. Provjerila je da li je još uvijek djevica. Zatim je odvezala crnu vezenu maramu s Menşurinih očiju i uzela je u ruke. Izašla je vani. Maramu je dala Menşurinoj majci i rekla: „ Neka vam je sa srećom.“³⁵(Tekin, 2018, str.29)

Na vjenčanju Halita, koji se vjenčao dok je porodica Aktas još bila na selu, opisani su narodni običaji koji vuku porijeklo još od šamanizma:

„ Mlada se rasplakala u Dizgemeu. Mladoženja se razigrao u Akçalıju. Prosipao je grickalice i novčiće po mladinoj glavi. (...) Atiye je Zekiye namazala med na usta. Zekiye je slomila drvenu kašiku prije nego je preskočila prag.“³⁶(Tekin, 2018, str.53,54)

Narodne pripovijesti:

Narodne pripovijesti, koje igraju presudnu ulogu u održavanju komunikacije između ljudi u usmenoj kulturi, jedan su od važnih elemenata u nerazvijenim društvima koje Tekin opisuje u svojim romanima. Među njima su bajke, legende i epski elementi važni izvori kojima se njeguje usmena predaja.

U romanu ptice selice donose djeci u selu pješćana jaja, za djevojčice nanizani veo i vezene maramice za dječake. Vjetar koji je Dirmit odnio opisan je biće koje je lutalo poljima, jurilo ždrijebe, razgovaralo.

„U vrijeme kada se stavlja kana ptice selice su došle u Alacüvek. Mladim djevojkama su donijele nanizani veo, pješćana jaja za djecu i heklane maramice za mladiće³⁷.“ (Tekin, 2018, str.30)

³⁵ „Menşur'u eve getirip sedire uzattılar. Karnının üstüne kara saplı bir bıçak koydular. Gözlerini kara yazmayla bağladılar. İki kadın çarlarını çekip Sittile'yi getirmeye gitti. Ötekiler, kızı orada öylece bırakıp başka bir odaya çekildi. Sittile bastonuna dayana dayana gelip Menşur'un yanına çıktı. Kapıyı kapattı. Kızın elbisesini beline kadar sıyırdı. Kızlığını yokladı. Menşur'un gözlerini bağladıkları kara yazmayı çözüp eline aldı. Dışarı çıktı. Yazmayı, "Gözün aydın olsun," diyerek anasına verdi.“ „Sevgili arsız ölüm“

³⁶ „Dizgeme'de gelin ağlatıldı. Akçalı'da damat oynatıldı. Gelinin başına çerez, bozuk para saçtı. (...) Atiye, Zekiye'nin ağzına bir parmak bal çaldı. Zekiye eşikten atlamadan bir tahta kaşık kırdı.“ „Sevgili arsız ölüm“

³⁷ „Kınalı yas zamanı, göçmen kuşlar Alacüvek'e geldiler. Genç kızlara telli duvak, çocuklara kum yumurta, delikanlılara oyalı mendil getirdiler.“ „Sevgili arsız ölüm“

Tog je dana vjetar s krova odvuкао Dirmít ispred sebe. Natjerao ju je da se utrkuje sa ždrijebima na Savmaniju i da se prepire s hrtovima u tri kanala. Bacio ju je pored djevojaka koje su tkale tepihe, te na leđa nekog bivola koji se valjao u jezeru. Dirmítu se otrglo grožđe iz ruke i pečeno brašno iz đepa. Pomrsio joj je kosu, a usta i nos prokrvarili. ³⁸(Tekin, 2018, str.31)

Jedno od folklornih obilježja viđeno u ranijim romanima Latife Tekin jesu motivi epa i legende. U magičnoj atmosferi romana, pored referenci na turske epove, borbe mladih ljudi koji odlaze od kuće raditi ili slava u radu radnika odnose se i na junake epa.

Činjenica da se dijalozi viđeni u prvim romanima Latife Tekin odvijaju u obliku borbe odraz je i usmene kulture. Dijalozi koje je Dirmít vodila s raznim bićima u romanu *Draga nemilosrdna smrt* nalik su argumentima u narodnoj poeziji. Problematični proces koji je započeo Dirmítovim zatvaranjem nakon što su je seljani prokleli ogleda se u njenom dijalogu s pumpom.

„Ah Dirmít djevojko! Ah Dirmít djevojko! ”

„Šta god da se desi vodena pumpo, ne plači.”

“Kako da ne plačem, Dirmít djevojko. Ovog proljeća pupoljci su pali u zemlju bez da su se otvorili. Rekli su, bio je jedan od nas koji nije mogao spavati. Bilo nas je slomljenih srca i promatranih. Skupljao bi naše lišće koje je jedno po jedno venulo, sakrivao ih u njedra. Nekad smo puštali grane i davali mu lišće u vrtovima Akçalı. Pupiljili bismo za njega i otvarali bismo se za njega. Trčao bi prije zore, prelazeći vodene puteve i prelazeći zidove. Nije došao ovog proljeća, nije došao, predugo smo čekali ”.

„Ah pumpo! Ah pumpo! ”

„Što god da bude Dirmít djevojko, ne plači.” ³⁹(Tekin, 2018, str.66)

³⁸ „O gün, dam uçuran rüzgar, Dirmít'i önüne kattı. Savmanıda taylarla yarıştırdı. Üç olukta tazılarla dalaştırdı. Bir halı dokuyan kızların yanına, bir göle yatan camızların sırtına attı. Dirmít'in üzümünü elinden, un kavurmasını cebinden aldı. Saçlarını dağıttı, ağzını burnunu kanattı. “ „Sevgili arsız ölüm“

³⁹ “Ah Dirmít kız! Ah Dirmít kız!” “Ne olursun tulumba, ağlama.” “Nasıl ağlamam Dirmít kız. Bu bahar, açmadan toprağa düştü tomurcuklar. Dediler, bir gözünü uyku tutmayanımız vardı. Yüreği çarpa çarpa, bir seyre duranımız vardı. Toplardı tek tek solup dökülen yapraklarımızı, saklardı koynunda. Biz onun için dal sürüp yaprak verirdik, Akçalı bahçelerinde. Onun için tomurcuklanır, onun için kat kat açılırdık. Gün doğmadan koşardı, su yollarından geçer, duvarlar aşardı. Gelmedi bu bahar, gelmedi çok bekledik.” “Ah tulumba! Ah tulumba!” “Ne olursun Dirmít kız, ağlama.” „Sevgili arsız ölüm“

8. Prostor i vrijeme u romanu *Draga nemilosrdna smrt*

Što se tiče prostora u ovom romanu, on nije vidljiv. Može se reći da su prostori oblikovani oko odnosa ljudi koji su došli iz sela i naselili se na periferiji velikog grada. U prvom dijelu *Drage nemilosrdne smrti*, kako u selu tako i u migriranom gradu, mjesto je zaklonjeno učitavanjem anonimnih obilježja. "Alacüvek", negdje u srcu Anadolije, daleko od vanjskog svijeta, može se smatrati Karacafenkom, gdje je Tekin rođena i odrasla.

Alacüvek, u kojem se odvija prvi dio romana, nije prikazan ni na koji način, niti je opisan u bilo kojoj od njegovih fizičkih kvaliteta. Što se tiče fizičkog okruženja, čitatelj nema jasnu percepciju mjesta, a odnos likova romana i njegove okoline također je nepovezan.

Jedna od glavnih odrednica odnosa čovjeka i okoline u romanu Latife Tekin je sirotinjska četvrt. Prvo, u *Dragoj nemilosrdnoj smrti* dati su tragovi da se mjesto odakle je obitelj Aktaş migrirala iz sela Akçalı naselilo u naselju izvan grada. To da pomenuta porodica boravi u sirotinjskoj četvrti razumijeva se iz činjenice da su pronašli "jeftinu jednosobnu kuću" i gledali "krovove drvenih kuća naslonjenih jedna na drugu".

Vrijeme nije važan element fikcije u romanima Latife Tekin. Tekin izbjegava koristiti univerzalne koncepte vremena koji se odnose i na objektivno vrijeme i na vrijeme događaja. Stoga je u njenim romanima nemoguće povući jasnu liniju kada su se događaji dogodili ili koliko je trajalo narativno vrijeme. U svim romanima Latife Tekin vrijeme se prenosi riječima kao što su "vrijeme" viđeno u anadolskoj kulturi, godišnja doba, promjene na tlu, vrijeme sunca ili žetve, vrijeme mužnje. Tekin koristi perfekt na -di u ovom svom romanu. Autorica prenosi događaje onako kako se događaju i naglašava njihovu svršenost.

Roman *Draga nemilosrdna smrt*, započinje u podne kad završava Huvatovo putovanje na početku tora sela Alacüvek, koje traje jedan dan i noć, dok kraj romana obilježava smrt Atiye. Iako ne postoje tačne informacije o tome koliko je dugo trajalo to razdoblje, može se procijeniti da je opisano vrijeme između 20 i 25 godina na osnovu događaja poput dolaska Atiye u selo i odrastanja njihove djece. Jedan od faktora je taj što se jединство vremena i prirode u usmenoj kulturi objašnjava spoznajom vremena na temelju promjena na zemlji, prirodi i zemljoradnji.

„Na dan kada su seljani Alacüveka trebali započeti žetvu na pašnjaku Savmanı, dinamit je eksplodirao na planini Taçın.“⁴⁰(Tekin, 2018, str.21)

„Utezale su svoj struk ne skidajući pojaseve sve do sezone parenja ovaca“⁴¹. „(Tekin, 2018, str.38)

⁴⁰ „Alacüvekliler Savmanı otlagina orak biçmeye gidecekleri gün Taçın Dağı'nda dinamitler patladı.“ „Sevgili arsız ölüm“

⁴¹ „Koç katımına kadar sargılarını hiç çıkarmadan bellerini sınadılar „Sevgili arsız ölüm“

Slično ovim primjerima, u romanu je "vrijeme kad se stavlja kana" proljeće kad ptice selice dođu u selo, jesen je "vrijeme berbe" kada potresi ubijaju ptice, a "pasji snijeg" pada zimi.

„Šta ako odem spavati i ne mogu se probuditi. Ili ruže izblijede a grane se osuše dok ja spavam? To ju je toliko uplašilo da uopšte nije trepnula od ove do sljedeće sezone ruža.“⁴²
(Tekin, 2018, str.34)

„U vrijeme sadnje zobi Dirmit se oporavila i ustala iz svog kreveta.“⁴³(Tekin, 2018, str.33)

„U vrijeme kada se stavlja kana ptice selice su došle u Alacüvek.“⁴⁴ (Tekin, 2018, str.30)

U romanu *Draga nemilosrdna smrt*, susreću se poređenja poput onog za autobus koji je Huvat doveo u selo zbog toga što nakon nekog vremena ne radi baš najbolje i za koji se kaže "vuče se kao šuga", ili onih u izrazima: "dijete poput mladunčeta štakora " „oglašava se poput kukavice" ukazuju da je jezik romana kolokvijalan i obilježen lokalnim koloritom.

9. Analiza likova

Prvi lik koji se pojavljuje u romanu je Huvat Aktaş iz sela Alacüvek. Huvat zarađuje baveći se građevinskim poslovima u gradu i na taj način osigurava svoju egzistenciju. Svaki put kada dođe u selo donosi „moderne stvari“ na koje seljani nisu navikli. Roman započinje upravo prikazom avanturističkog Huvata Aktaşa, koji dovodi autobus iz grada u selo Alacüvek - ime sela kasnije se mijenja u Akçalı.

*Putovanje Huvata Aktaşa, koje je trajalo dan i noć, završilo je na početku tora u selu Alacüvek u podne. Ovaj put je u selo došao u tamnoplavom autobusu. Huvat Aktaş bio je tako djetinjasto oduševljen zbog učinka autobusa na seljane da je prestao negodovati što nisu primjetili njegovo odijelo i šešir.*⁴⁵(Tekin, 2018, str.11)

⁴² „Dirmit, "Ya uyur da, uyanamazsam. Ya ben uyurken güller solar, dallar kurursa," diye öyle çok korktu ki, o gül zamanından bir dahaki gül zamanına kadar gözünü hiç kırpmadı.“ „Sevgili arsız ölüm“

⁴³ „Dirmit, yemlik zamanı iyileşip yataktan kalktı.“ „Sevgili arsız ölüm“

⁴⁴ „Kınalı yas zamanı, göçmen kuşlar Alacüvek'e geldiler.“ „Sevgili arsız ölüm“

⁴⁵ „Huvat Aktaş'ın bir gündüz bir gece süren yolculuğu, bir öğle vakti Alacüvek Köyü ağılımın başında son buldu. Bu kez masmavi bir otobüsle çıkagelmişti köye. Huvat Aktaş otobüsün köylüler üzerinde yarattığı etkiden öyle çocuksu bir sevinç duydu ki, sonunda duman rengi elbisesinin, foter şapkasının fark edilmemesine içerlemeyi bir yana bıraktı.“ „Sevgili arsız ölüm“

Huvat nakon autobusa, upoznaje seljane s novotarijama poput pumpe i peći, na što seljani iznenađeno reaguju, a zatim se vremenom naviknu. Huvat je jedna drugačija i inovativna osoba u svakom smislu, počevši od toga da se, umjesto djevojke iz sela, oženio Atiye, koja je bila udovica i koja je govorila jezik drugačiji od seljana.

Život Huvata, koji je pasivan u odnosu na suprugu, prožet je raznim neuspjesima. Ne može zadržati nijedan posao, a djecu odgaja i čini sličnima sebi. Huvat, koji zarađuje velike novce radeći na cestama i postavljajući instalacije u raznim institucijama, ne zna što činiti nakon što ostane nezaposlen. Nakon čitanja svojih zelenih knjiga, okreće se molitvi i učenju. Iako daje savjete svojoj djeci, nema uspjeha u pronalaženju posla. Huvat, koji se izolirao nakon nekog vremena, ne želi biti u istom okruženju sa ženama, uključujući i svoju suprugu. Kako se otac Huvat, koji se ističe svojim djetinjim ponašanjem, okreće religiji, u tome ga želi spriječiti njegova supruga Atiye. Unatoč mnogim amajlijama, Huvat ipak ne može naći posao. Huvat, kojeg zanima uvijek nešto novo, ipak, na sve inovacije gleda iz tradicionalne, patrijarhalne perspektive.

Atiye je jedna od novih „stvari“ koju je Huvat donio u selo, a ista ta žena plijeni pažnju seljana jer se izgledom razlikuje od ostalih žena u selu.

Ovoga puta bila je to žena plamenocrvenih obraza, gole glave i nogu, i mliječne kože. Jadna se žena pretvorila u kost i kožu među ženama i djecom koji su je danima dodirivali tu i tamo, trljali joj lice rubom svojih upljuvanih jašmaka da vide da je li crvenilo stvarno, povlačeći je za kosu i suknju.⁴⁶(Tekin, 2018, str.12)

U kratkom je vremenu naučila peći hljeb u tandari, šišati ovce, tjerati janjad da sisaju a nakon nekog vremena naučivši govoriti kao mještani, postaje dijelom tog sela. Huvat i Atiye zasnivaju porodicu, a Atiye rađa Nuğber, Seyita, Halita, Dirmit i Mahmuta. Huvat i Atiye i njihova djeca Nuğber, Halit, Seyit, Dirmit i Mahmut razlikuju se od ostalih seljana. Pogotovo Dirmit, najmlađa kći u porodici, nije nikome slična zbog svog "džina". Atiye svoju djecu oblači poput urbane djece. Ali ono po čemu se članovi porodice ne mogu razlikovati od ostalih seljana jeste njihov uobičajeni osjećaj za stvarnost: nadnaravno je sastavni dio svakodnevnog života a oni to vide kao uobičajeni dio te ga ne dovode u pitanje.

U romanu svjedočimo Atiyinoj borbi da preživi sama kao žena, te njezinoj usamljenosti i promjenama položaja u porodici. Kao supruga, majka, svekrva, ono sa čime se žena može suočiti u svom svakodnevnom životu primitivne sredine jeste upravo ono kroz šta Atiye prolazi. Kao što se može vidjeti iz pomenutog romana, predstavljen je model žene koja se bori

⁴⁶ „Bu defa yüzü alev alev yanan, başı kıçı açık, süt gibi beyaz bir kadın vardı yanında. Zavallı kadın, günlerce orasını burasını elleyen, yüzündeki kırmızılığın boya olup olmadığını anlamak için yaşmaklarının ucunu tükürükleyip yüzüne çalan, saçını eteğini çekiştiren bir dolu kadın ve çocuğun arasında iğne ipliğe döndü.“
„Sevgili arsız ölüm“

protiv svih vrsta poteškoća. U pripovijedanju o tim događajima djelo implicira poruke "majčinske moći", "majčinog obećanja" ili "majčinog utjecaja na djecu". U određenim dijelovima romana možemo vidjeti njen zaštitnički stav prema djeci.

Atiye je cijelo popodne nervozno hodala po kući govoreći „Tko zna u kojoj pepeljari rovi, kuja!“ Duboko u sebi očekivala je da se svakog trenutka vrati. Ali kad se Dirmit nije pojavila podigla je Nuğber s tepiha govoreći „Idi, pogledaj, možda se negdje sklopčala i tu ostala.“ Nuğber je gundajući otišla tražiti Dirmit. ⁴⁷(Tekin, 2018, str.32)

Atiye zauzima isti zaštitnički stav i prema svojoj snahi. Halit, koji se oženio u ranoj dobi, često biva srdit i odlazi od kuće zasićen suprugom Zekiye i brakom. Kada Atiye vidi da između nje i njenog sina nije sve u najboljem redu traži određena rješenja.

Očaj tjera majku na iracionalne postupke kako bi održala dom svojih sinova u životu. Roman često implicira sljedeći zaključak: "Na mjestu gdje se čovjek ne obrazuje, mjesto razuma i logike zamjenjuje se praznovjermem." Kao supruga Huvata često se suočava sa poteškoćama života u jednoj sobi. U korijenu njihovog sukoba nalazi se njezino poimanje uloge žene i majčinstva kao iskušenja:

Huvat je puzajući došao i podigao jorgan s Atiye. "Kažem dođi, djevojko." preklinjao je. Atiye je gurnula Dirmit prema zidu i povuklo se do sredine korita. Huvat je uhvatio Atiye za nogu i spustio sa divana. Atiye je zakukala, "Koji vrag radim!" Ubrzo nakon kukanja, sa suzama koje su joj tekle niz kosu, došla je do Dirmit. ⁴⁸(Tekin, 2018, str.108).

Jedan od običaja na koji se Atiye nikako nije mogla naviknuti jeste taj da žena staje na cesti i ustupa mjesto muškarcu na kojeg je naišla, bez obzira na uvjete, i to je jedan od pokazatelja da je žena stavljena u drugi plan. Lik Atiye, kojeg je stvorila Latife Tekin, ne ustupa mjesto čovjeku, ali također vrši kontrolu nad svim članovima obitelji tradicionalnim i nadrealnim metodama.

⁴⁷ „Atiye, ikindiye kadar evin içinde sinirli sinirli, "Hangi küllükte eşiniyor kim bilir kemçik!" diye gezindi. İçten içten de, ha şimdi gelir, ha birazdan diye bekledi. Dirmit çıkıp gelmeyince, "Git bak hele, bir yerde ne kıvrılır kalır da ... " diyerek Nuğber'i halının başından kaldırdı. Nuğber söylene söylene Dirmit'e bakmaya gitti.“ „Sevgili arsız ölüm“

⁴⁸ “Huvat sürüne sürüne gelip Atiye'nin üstünden yorganı kaldırdı. “Gel diyorum kız.” diye yalvardı. Atiye Dirmit'i duvara doğru itekleyip yalağın ortasına çekildi. Huvat, bacağınan tutup Atiye'yi divandan indirdi. Atiye,“Ne halim var benim lan!” diye inledi. İnledikten az sonra saçlarından yaş süzüle süzüle gelip Dirmit'in yanına girdi. „„Sevgili arsız ölüm“

„Počela je pričati kao i ostali seljani. Samo nikad nije naučila kako se zaustaviti i ustupiti mjesto muškarcima koje bi sreća na cesti. Gazila je i prolazila pored muškaraca. Nakon svoje kćeri rodila je dječaka i napokon se nastanila.“⁴⁹(Tekin, 2018, str.14)

Jedan od glavnih likova u romanu, Atiye, boreći se s nepoznatim gradskim životom, pokušava pronaći utjehu uz pomoć praznovjerja. Borba za opstanak porodice u gradskom životu čini okosnicu drugog dijela romana. Tu Huvatovi sinovi pronalaze posao i rade.

Atiye, koja je dominantna i pruža otpor svemu novom, djeluje kako bi zaštitila nadnaravna vjerovanja i praznovjerja koja je donijela u grad, a istovremeno je vrlo konzervativna i ponekad čak agresivna. Atiye želi da njezina djeca sama uspostave granice u svojim životima. To često uzrokuje nelagodu i svađe u porodici, ali i Atiyin unutarnji nemir.

Dimit, najmlađa djevojčica u kući, gotovo da živi u svijetu bajki. Razgovara s džinima, s pumpom, biljkama, životinjama, snijegom i vjetrom. Dok joj je vodena pumpa u vrtu u selu bila najbliži prijatelj, u gradu ju je zamijenilo sjeme ptica u parku. Ta čudnovatost omogućuje Dimit da se smatra "odabranom osobom". Zbog toga Dimit pati kad napušta selo. Dimit, nakon dolaska u grad, počinje pisati poeziju. Atiye vjeruje da je njena kćerka u dogovoru s džinima. Međutim, Atiye nikada ne odobrava Dimitov "razgovor s džinima". Sukob između njih dvije nastavlja se do kraja romana.

„Moja djevojčica, moja kana djevojčica, reci mi, zovu li te džini imenom?“ u drugim trenucima joj je prijetila „Ako mi ne kažeš, uzet će te i odvesti, i nikada nam više neće dopustiti da te vidimo.“

„Jesi li išla na vjenčanje džina? Jesi li hodala po njihovoj kući? Nastavila je i privezala Dimit za divan kako je džini ne bi natjerali da ode.“⁵⁰(Tekin, 2018, str.33)

Prije nego što se rodila Dimit, Atiye je nije željela zbog svojih strahova, strepnji i vlastite borbe sa životom. Prije nego što se rodila, od strane vrača Mehmeta je već „obilježena“ urezom na dasci i riječima da ukoliko se zdrava rodi, neće ostati netaknuta.

U romanu Dimit kažnjava njena prestrašena majka sjećajući se riječi vrača Mehmeta. U jednoj takvoj situaciji kćer veže na sofu kako je džini ne bi odveli. Dimit svoju usamljenost i čežnju dijeli s prirodom.

⁴⁹ „Aynı köylüler gibi konuşmaya başladı. Sadece, yolda önüne bir erkek çıkınca durup erkeğe yol vermesini öğrenemedi. Çiğneyip geçiyordu erkeğin önünü. Kızın arkasından bir de oğlan doğurunca iyice yerine yerleşti.“ „Sevgili arsız ölüm“

⁵⁰ „De hele, cinler seni adın,a mı çağırıyor?“ diye o değilden ağzını aradı; "Bana demezsen seni alıp giderler, bir daha da bize göstermezler ha!" diye sıkıştırdı. "Cinlerin düğününe gittin mi? Evlerini gezdin mi?" derken derken, kızı cinler yürütmesin diye tutup sedire bağladı.“ „Sevgili arsız ölüm“

Atiye je bila u strahu šta bi moglo zadesiti Dirmit, kao da nije joj nije bilo dovoljno to što ju je zaključala u kuću, počela ju je špijunirati po kući. U svemu što je Dirmit radila iz svoje unutarnje tjeskobe, izvlačila je svakakva neobična značenja. To što je Dirmit uzela svoju krpenu lutku i razgovarala s njom, što je posmatrala snijeg koji pada vani vičući od muke, kao i to što je zaspala dok se igrala pod divanom, Atiye je sve ovo pripisala usjeku koji je vrač Memet urezao na dasci za tijesto. Išla je toliko daleko da je sumnjala da je Dirmit ušla u društvo džina... svezala je kćerkine ruke za jednu vreću.⁵¹ (Tekin, 2018, str.32)

U selu Akçalı, Dirmit je bila poznata pod nazivom "djevojka koju opsjeda džin". Roman govori o tome kako neuki ljudi praznovjermima ispunjavaju ono što ne mogu razumjeti. Iako njena porodica, posebno majka, stvara situacije koje će je dovesti u težak položaj, ona je želi zaštititi koliko god može. Njena kreativnost, želja za čitanjem, maštanje, unutarnja propitivanja i sukobi privlače pažnju čitatelja.

U gradu Seyitova se reputacija širi i postaje heroj kojeg se svi boje:

Otišli su i ugasili peć Kılıç Ahmeta. Kılıç Ahmet je poljubio vrh Seyitovih nogu i maknuo mu se s puta. Nakon toga dana, ugled Seyita se povećao, a slava proširila. Nitko nije mogao osporiti njegovu moć. Niko nije mogao proći pored njega da ne kaže "Brate, imaš li neku naredbu za mene?" Dobio je nadimak "Potkovića Pantera". Ubrzo je počeo skupljati danak iz sedam krajeva. Novac koji je prikupio dijelio je siročadi i udovicama.⁵² (Tekin, 2018, str.121)

Mahmut, najmlađi muškarac u kući, jako mlad mora napustiti školu i raditi. Jedina osoba koja pohađa školu jeste Dirmit. Kao što je već spomenuto, njeno mjesto u romanu je jako važno. Dirmit je ona koja želi pisati poeziju, koja želi pobjeći od kuće i lutati ulicama, neko ko želi znati zašto bi trebala sačuvati djevičanstvo.

⁵¹ „Dirmit’in başına bir iş gelmesinden korkup onu eve kapadığı yetmiyormuş gibi bir yandan da evi içinde kızını keşiflemeye başladı. Dirmit’in iç bunaltısından yaptığı her şeyin altından olmadık anlamlar çıkardı... Onun bez bebeğini kucağına alıp, bebeğiyle konuşmasını, dışarıda yağın karı içeriden çırpınıp bağırarak seyretmesini, sedirin altında oynarken orda uyuyakalmasını Cinci Memet’in hamur tahtası üzerine attığı çentiğe bağladı. Derken işi, Dirmit’in cinlerin derneğine girdiğinden şüphelenmeye kadar vardırı... Kızın ellerini bir torbaya sokup bağladı.“ „Sevgili arsız ölüm“

⁵² “Gidip Kılıç Ahmet’in ocağını söndürdüler. Kılıç Ahmet, Seyit’in ayaklarının altını öptü, yolundan çekildi. O günden sonra Seyit’in şanı arttı, namı yayıldı. Kimse voltasını kesemedi. Bir emrin var mı ağbicum?” demeden yanından geçemedi. Adını “Nallı Panter”e çıkardı. Bir iki derken yedi semtin haracını toplamaya başladı. Topladığı paraları yetime, dula dağıttı.“ „Sevgili arsız ölüm“

Siromaštvo s kojim se suočava porodica u gradu često je posljedica nezaposlenosti muškaraca u kući. Huvat se posvetio religiji i ne radi, Halit se ne može držati nijednog posla koji radi, a Seyit mora pauzirati od neprestanog rada zbog ozljeda i bolesti koje je proživio. Majka Atiye, pokušavajući zaraditi za život i za kuću, rješenje pronalazi u slanju kćerke Nugber da tajno radi, jer "muškarci" to ne bi odobrili.

Do kraja romana, Atiye je duboko povezana sa nadnaravnim svijetom. U drugom dijelu romana, čak iako je porodica Aktaş migrirala u grad, Atiye želi zaštititi vjerovanja koja je donijela iz sela. Razlog ove situacije je taj što se percepcija života ne može lako promijeniti promjenom mjesta. Atiye vodi porodicu kroz snove, pririče budućnost i s vremena na vrijeme sastaje se s Azrailom. Iako Atiye prizivanje smrti čini igrom održavanja porodičnog reda, njezine pogreške zbog zanemarivanja i nedostatka obrazovanja doista će je dovesti do smrti. U djelu Latife Tekin *Draga nemilosrdna smrt*, Atiye je prikazana kao osoba sa različitim stavovima i ponašanjem spram situacija, sukoba, držanja porodice na okupu, ukratko, kao osoba specifičnog karaktera suočena sa borbom za preživljavanje.

Kad životi članova porodice krenu drugačijim smjerom od onog koji Atiye želi, njoj se nakon sastanka s Azrailom bliži smrt, ali kada uoči da su se počele događati promjene koje je priželjkivala, ona se vraća u život sklapajući čvrste pogodbe s Azrailom. Ljudi u kući ne smatraju čudnim što ona komunicira s Hızırom, Azrailom i to što je čarolijama korigovala jaz između svoje snahe i sina.

"Azrail je došao i poslušao Atiyino srce i osjetio njen puls. Stavio je Atiye pred sebe i dugo joj govorio. Čim je Azrail otišao, Atiye je pozvala svoju djecu, muža i snahu i okupila ih oko sebe. Objasnila im je da će umrijeti u roku od dva dana."⁵³(Tekin, 2018, str.90)

Roman, koji se temelji na fenomenu migracije iz sela u grad, temelji se i na zbunjenosti članova porodice te njihovoj borbi da shvate svoje živote koji se mijenjaju. Kroz likove upoznali smo jednu porodicu koja je zbog siromaštva zapala u finansijske poteškoće i koja je patila od velike depresije u procesu održavanja svojih duhovnih vrijednosti i tradicija.

⁵³ "Azrail gelip Atiye'nin kalbini dinledi, nabzını yokladı. Atiye'yi karşısına alıp uzun uzun konuştu. Atiye, Azrail gider gitmez, çocuklarını, kocasını, gelinini çağırıp başına topladı. Onlara iki gün içinde öleceğini açıkladı."

10. Zaključak

U ovom magistarskom radu nastojala sam prikazati postmoderne elemente u romanu *Draga nemilosrdna smrt*. Među narativnim tehnikama koje je Tekin koristila ističe se magični realizam. Magični realizam, koji je upoznala preko latinoameričkih pisaca, u njenom je u romanu u potpunosti je protkan lokalnim koloritom i turskom narodnom kulturom. Nadnaravne moći i stvorenja Latife Tekin u svom romanu opisuje u skladu s vjеровanjima i praznovjermjima turskog ruralnog društva. Sudbina porodice Aktaş koja potječe iz takvog okruženja u kojem je životna stvarnost ispunjena, susretima s demonima i vilama, te bićama poput Hizira i Azraila, narodnom tradicijom i narativim čine okosnicu radnje romana.

Postmodernizam predstavlja nastavak modernizma te je u suštini i zadržao neke njegov ideje. Navodeći elemente postmodernističkog diskursa kao što su metafikcija, parodija, intertekstualnost nastojala sam ih prepoznati i analizirati u romanu Latife Tekin. Nakon poglavlja o intertekstualnosti, navela sam određene odlomke iz pomenutog romana i na taj način prikazala tehniku kojom se autorica koristila. Potom sam se u analizi fokusirala na fenomene parodije i pluralizma. Parodija je prisutna u opisu situacija proisteklih iz narodne tradicije kao što su ceremonije imenovanja, ili npr. „pljuvanja djetetu u usta“.

Kada je riječ o mjestu i vremenu Latife Tekin ne koristi imena mjesta osim imena sela u ovom romanu, stoga mjesto događanja nema jasan okvir. Kao i u razumijevanju vremena, prostor se opaža samo dekodiranjem nekih naznaka duboko u strukturi teksta. U romanu Latife Tekin izraz i jezik reflektiraju govor periferije, gdje ljudi koji su migrirali iz sela u grad nastavljaju svoj tradicionalni način života. Tekin koristi svakodnevne jezične i govorne obrasce ljudi ruralnih područja. Roman sadrži brojne elemente folklora kao što su bajke, epovi i legende, koji oblikuju svjetonazor likova u romanu. Autorica je u svojim je ranim romanima pripovjedački stil usmene kulture učinila glavnim elementom svojih romana koristeći mogućnosti narodnih narativnih formi, usmenog književnog nasljeđa poput priča Dede Korkuta, Battal Gazija epske i poetskih oblika kao što su brojalice i narodne pjesme.

Tekin je postigla novu sintezu u turskom romanu koristeći tekovine usmene kulture i književne postupke magičnog realizma svojstvene književnicima latinoameričkog porijekla. Tehnika kojom se koristi, odnosno magični realizam podrazumijeva svijet koji autor opisuje kao stvarnost života nerazvijenih ili nerazvijenih društava, oblikovanih nadnaravnim vjеровanjima.

Svoj magistarski rad završila sam prilogom, odnosno prijevodom prvog dijela romana, u kojem se mogu pronaći elementi postmodernizma koji potkrepljuju rezultate srovedene analize.

Može se reći da je Latife Tekin sa svojih osam romana objavljenih između 1983. i 2006 postala je jedno od važnih imena turske književnosti s kraja 20. stoljeća. U svom prvom romanu, *Draga nemilosrdna smrt*, Tekin je privukla pozornost književnih krugova zbog svog pogleda na stvarnost i inovacija u tehnici pisanja, a međunarodnu je slavu stekla pozitivnom recepcijom prijevoda svojih romana na mnoge strane jezike

11. Bibliografija

Knjige, poglavlja, stručni i znanstveni radovi:

Ayhan, A. (2005) „Translations and the authorial image: reception of Latife Tekin's literary works within the source and the target culture(s).“ Boğaziçi Üniversitesi.

Balik, M. (2011) „Latife Tekin'in romancılığı.“ Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

Balik, M. (2012) *Metinlerarası ilişkiler bağlamında Latife Tekin'in romanları*. Millî Eğitim Sayı, 196.

Bowers, M. A. (2004) *Magical Realism*. London: Routledge.

Brozović, S. (2020) „Magijski realizam u „Sto godina samoće“ G.G.Marqueza i „Inşallah, Madona, İnşallah“ *M.Jergovića*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

Đinđić, S. et al. (1997) *Türkçe-Sırpça sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Hačion, L. (1996). *Poetika postmodernizma: Istorija, teorija, fikcija*; preveli: Gvozden V., Stanković, Lj. Novi Sad: Svetovi.

Liotar, Ž. F. (2005) *Postmoderno stanje*, prevela: Tadić T. Zagreb: Ibis-grafika.

Nametak, F. (2013) *Historija turske književnosti*. Sarajevo: Orijentalni institut.

Sait A.M. (2008) „Sevgili Arsız Ölüm ’ün Olağanüstü Gerçek Korkuları“ Millî Folklor Sayı, 79.

Solar, M. (2005) *Teorija književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.

Tekin, L. (2018) *Sevgili Arsız Ölüm*. İstanbul: Can Yayınları.

Turgut, C. Ö. (2003) „Latife Tekin’in Yapıtlarında Büyülü Gerçekçilik“ Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Bilkent Üniversitesi.

Türkmenoğlu, S. (2015) „ Latife Tekin’in Sevgili Arsız Ölüm Romanında Büyülü Gerçekçili“ *TAED*, 417 - 426.

Uğurlu, S. B. (2008) „Sevgili Arsız Ölüm Romanında Gerçeklik. Gelenek ve Yenilik. Milli Eğitim“ 37(178), 166 - 176.

Yalçın, M. (2010). *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi - Cilt II*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Yaprak et al. (2015). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), 651 – 685.

Yıldız E. (2006) *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İstanbul: İletişim Yayınları.

Elektronski izvori:

Encyclopædia Britannica (n.d.). *Modern Turkish literature*. Encyclopædia Britannica. Dostupno na: <https://www.britannica.com/art/Turkish-literature/Modern-Turkish-literature#ref980161>.

Bakan, R. (n.d.). *Sevgili Arsız Ölüm’de Toplumsal Cinsiyet*. Bukak. Dostupno na: http://www.bukak.boun.edu.tr/?p=854&fbclid=IwAR318FIPXL_w-aMtK6nCKQSLOII44j3M-lep41bwpCCWIoFMHhvO5WStlg4.

12. Prilog: Prijevod prvog dijela romana *Sevgili Arsız Ölüm*

Putovanje Huvata Aktaša, koje je trajalo dan i noć, završilo je na početku tora u selu Alacüvek u podne. Ovaj put je u selo došao u tamnoplavom autobusu. Autobus je usput nakupio prilično prašine, ali je idalje blistao poput ogledala pod žarkim sunčanim zrakama.

U početku je seljane prestravila ova neobična stvar koju su vidjeli prvi put u životu. U ovom trenutku zaprepaštenja, pored onih koji su imali hrabrosti dodirnuti autobus, kao i onih koji su se molili i puhali ulijevo i udesno, bilo je i onih koji su sa strahom bježali. Huvat Aktaš bio je tako djetinjasto oduševljen zbog učinka autobusa na seljane da je prestao negodovati što nisu primjetili njegovo odijelo i šešir. Uz pomoć vozača kojeg je poveo sa sobom započeo je dugo objašnjenje o autobusu i njegovim prednostima. Iako je otvorio vrata prtljažnika, pokazao njegovu unutrašnjost, te podigao poklopac motora i natjerao sve, jedno po jedno da pogledaju, većina seljana, osim nekolicine oduševljenih, uglavnom djece, odbila je kročiti u autobus.

Do tada, stanovnici Alacüvek-a nisu bili naviknuti ni da magarcima idu od mjesta do mjesta. Mjesta na koja su išli bila su na dva koraka od grada. Ionako nisu često išli u grad. Štoviše, pronašli su olakšicu kako da skrate ovaj dugački put. Čim bi napustili selo, izletjeli bi kao da im bijesni bik dolazi iza leđa. Kada bi se iscrpili, digli bi ogromnu stijenu na leđa i još neko vrijeme dahtajući koračali. Čim bi bacili stijenu u stranu, osjećali bi se lagano poput ptice, i opet bi potrčali. Zbog toga se nisu mogli brzo riješiti straha od autobusa. Ali kad su imali zadovoljstvo putovati autobusom, ubrzo su shvatili koliko je beskorisno i zamorno hodati. Autobusom su počeli putovati do polja, vinograda pa čak i do tora.

Od svih noviteta koje je Huvat do tada donio u selo, autobus je nesumnjivo bio najbolji. Prvi put je donio peć. Peć je smatrao važnim izumom koji će spasiti ljude da se zimi ne okupljaju oko tandare. Ali seljani su bili toliko nezainteresirani za peć da je Huvat izgubio živce. Izgovorio je hiljadu pohvala za peć kako bi objasnio blagodati peći onima koji su se okupili oko njega, te prije nego je obrisao prašinu s cipela pola plasta sijena pretvorio u pepeo. S tolikom ljutnjom je napustio selo da se čvrsto zakleo da tamo više neće kročiti. Ali jednog se dana opet pojavio, s ogromnom kutijom ispod ruke. Bila je to kutija koja govori, koja je cijeli Alacüvek dovela u nered. Svi su prestali jesti, piti i spavati. Dvije su se žene toliko uplašile da su pobacile. Više od pola seljana osjećalo se loše kad god bi stali blizu radia. No, nedugo zatim je stigao s nečim zbog čega su svi zaboravili na kutiju koja govori. Ovoga puta bila je to žena plamenocrvenih obraza, gole glave i nogu, i mliječne kože.

Jadna se žena pretvorila u kost i kožu među ženama i djecom koji su je danima dodirivali tu i tamo, trljali joj lice rubom svojih upljuvanih jašmaka da vide da je li crvenilo stvarno, povlačeći je za kosu i suknju. Na kraju se jednog dana srušila i onesvijestila. Tada je bio jasan razlog zašto su tri ovce nabrekle i uginule jedna za drugom. Zašto je kokoš koja je snosila dvostruka žumanca prestala nositi, zašto je Huvatova majka pala s drvene verande, sve je uzrokovala zlonamjerna žena koju je opsjedao džin.

Njihova prva misao bila je da je zadave i negdje bace njezino tijelo, ali su se bojali njezina džina. Istog dana su joj pokupili posteljinu i krevet i izbacili napolje. Isti dan, šta god govorili ili mislili, zaključali su ženu u štalu. Prve noći kad je spavala u štali, žena je sanjala da se ugledala na vrhu željezne kolijevke. Savila se nad željeznom kolijevkom kako bi poljubila usnulu bebu, a zatim izašla kroz željezna vrata.

Nakon tog dana, kad god bi zatvorila oči, sanjala bi ovaj san. I tako je došla u stanje da je počela da sanja isti san i dok je budna. Takva se situacija nastavila sve do dana kada je potpuno bijeli, dugokosi jarac progovorio i napao je. Iako je vikala na sav glas, jarac se nije povukao, govorio je neke nerazumljive riječi te se bacio pravo na nju. Upravo tada, jedna kugla svjetlosti spustila se odozgo. Kako je svjetlost pala tako je jarčeva dlaka postala potpuno crna. Polako se jarac povukao i nestao. Od tada Hızır Aleyhisselam nikada nije ostavljao ženu samu u štali. Ponekad se pojavljivao kao starac blistavog lica i snježnobijele brade, ponekad kao kugla svjetlosti a ponekad je bio samo glas. Prošlo je gotovo devet mjeseci otkako je žena bačena u štalu. Jedne večeri počela se boriti s bolovima koji su joj išli od struka i zabijali se u repnu kost. Zavijala je poput teleta, a suze su joj potekle iz očiju poput užeta. Bolovi su joj bili toliko neizdržljivi da su joj se, nakon nekog vremena, kosti raspukle. Iz stomaka su vrele vode potekle. Djevojčica veličine boce za lampu pala je na slamu pred njene noge. U tom trenutku bebi je u pomoć pritrčao Hızır Aleyhisselam. Ovog puta na njegovo mjesto je poslan Akkadin. Akkadin je godinama čekao, kraj tandare zimi a ljeti na drvenoj verandi, dan koji će završiti izgovarajući „Hu Allah“. Ušao je kroz vrata štale držeći zdjelu s mlijekom i fenjer. Podigao je dijete. Odrezao mu pupčanu vrpču i protrljao je kamenom soli. Dva prsta krvi prslonuo joj je na obraze.

"Neka vam budu krvavocrveni obrazi, nasmijano lice i neka vas prati sreća“, rekao je i otišao. Od tog dana niko ga više neće vidjeti na ovom svijetu.

Nakon što se žena porodila u štali, shvatili su da su njezine nesvjestice nastale zbog tereta u trbuhu, a ne, kako su mislili, zbog džina ili duhova. Bebu i njezinu majku su premjestili na sprat, u sobu sa tandarom. Donijeli su crvenu krpu i omotali je oko ženine glave i objesili makaze na krevet. Istog su dana, uz nečuvenu ceremoniju, imenovali dijete. Prokuhali su vodu u ogromnom crnom kazanu. Oni koji su došli- došle su sve žene i djeca iz sela- bacili su razno suho cvijeće i korijenje biljaka koje su sa sobom donosili u kipuću vodu. Invalidi, mlade kojima su muževi umrli i neplodni su otišli čim su bacili cvijeće u vodu. Nakon što su popili vodu iz posude, jedna po jedna pljuvale su u bebina usta. Zatim bi se nagela preko uha u koje je pljunula i poželjela: “da ličiš na mene“. Te večeri lice male Nugber – djevojčici su dali ime po Huvatovoj majci - postalo je crveno poput cvekle. Danima je gorilo u vatri.

Ubrzo nakon ove ceremonije, Huvat se vratio u selo. Ovaj put s pumpom za vodu. Na zahtjev seljana ostavio je ispred račvastih vrata svoje kuće. U početku su se seljani znatiželjno okupljali oko pumpe, ali nakon nekog vremena nisu je ni pogledali kao da je riječ o mrtvom psu ispruženom na tlu.

Huvat je toliko zamjerio seljanima prezir prema pumpi da je ujutro, kad je trebao krenuti, ustao prije zore, spojio pumpu na bunar i škripom podigao sve na noge.

Žena koja je Huvat doveo iz grada pokazala se izvanredno. U kratkom je vremenu naučila peći hljeb u tandari, šišati ovce, sušiti kravlji izmet, tjerati janjad da sisaju i spriječiti pobačaj s kokošjim perom. Pržila je rezanca, poput bisera. Nadmašila je djevojke i mlade iz sela u rezanju tepiha. Čak je počela pjevati pogrebne pjesme u kućama u kojima je neko umro. Okretala je usta dok je pričala. Počela je pričati kao i ostali seljani. Samo nikad nije naučila kako se zaustaviti i ustupiti mjesto muškarcima koje je sreća na cesti. Gazila je i prolazila pored muškaraca. Nakon svoje kćeri rodila je dječaka i napokon se nastanila. Kada joj je Huvat donio šivaću mašinu kao nagradu za sina, ustala je sa tepiha i smjestila se za šivaću mašinu. Počela je šivati u zamjenu za jaja, ulje, zdjelu pšenice. Kada je prvi put vidjela Huvata, nije se puno zagrijala za njega jer je bio tako mračan. Ali kasnije, njegovo joj je ime uvijek bilo na usnama. Nije znala za sramotu. Smišljala je narodne pjesme i nerazborito ga zvala „Moj Huvat, moj Huvat“.

Atiye - tako se zvala – nakon jednog sina rodila je još jednog krupnog dječaka. Rodila ih je ali im nije dala mira. Dok su se seoska djeca šetala smrjavajući se u masnim prslucima, ona je svoju djecu oblačila na vrlo neobičan način. Djevojčica Nugber šetala se po seoskoj prašini s vrpcom na glavi, najlonskom haljinom na sebi i lažnom cucom u ustima. Dječaci su se penjali na najviše grane oraha u obješenim pantalonama. Trčali su za volovima i magarcima sa šarenim vjetrokazima u rukama. Zanimale su ih s jedne strane ptičija guma, lampice, helheli, a s druge strane punjena lopta, napuhavanje, vodeni pištolj, zviždaljka napravljena od najlona. Povrh svega toga, njihova je majka izmislila nešto što se naziva "sapun". A jednom u dva dana prala im je kožu i lice. A onda se jednog dana, umjesto oca tankog poput grane koji je otišao, vratio čovjek poput diva i gurnuo im u ruke nešto što se naziva "naranča".

Glas djevojčice Nugber nestao joj je u dah.

Halit, najstariji sin, uhvatio je džina. "Slamke, crvenozelene slamke, žene natečenih trbuha!" legao je na zemlju i počeo vikati.

Seyit-mlađi sin- je promijenio narav nakon tog dana. Počeo je režati poput psa na svakoga tko mu se približio.

Dugo vremena narod Alacüveka nije mogao razumjeti sve priče koje im je Huvat pričao ili stvari koje je donio sa sobom i ostavio u selu. Na kraju su pomislili da je zarobio Kepse. "Hajde, reci nam kako si uhvatio tog džina za ovratnik!" ispitivali su ga i tapšali po leđima.

Prije nego što je džin postao nevidljiv očima, uništavali su vatrom. Poslije drhtaj, znoj. Onda tik! Spustio bi se do na grudi. Bilo je to nešto crno, poput lopte, bez ruku i nogu i s leća očima. U tom trenutku, ako možete pomaknuti ruku, držati se Kepsea- vaš sluga bi postao vaš rob, ne bi jedna izrečena značila dvije- ako ne možete zadržati, pobjegao bi i ne biste više imali takvu priliku.

Svaki put kad su seljani govorili o Kepse-u, Huvat bi rekao:

„Da uhvatim Kepse-a donio bih sva mjesta u selo na koja sam išao, a onda se zaklinjao: „ Da mi oba oka ispadnu nisam uhvatio Kepse-a“. Na kraju je rekao:

„Ako mi ne vjerujete, dođite i vas ću povesti.“. I tako je više od pola stanovnika Alacüveka kročilo na gradsko tlo. Neki su postali instalateri centralnog grijanja, neki slikari, neki moleri. Nitko se od njih nije vratio, osim Huvata.

Huvatov autobus sa đavolskim zviždukom, u kojem se ogledalo kamenje od kane, divlje kruške, grmlje u stepi, ubrzo se pretvorio u šugu koja šepa po seoskim putevima. Uz padine se nije mogao penjati bez zaustavljanja i disanja. Na ravnoj cesti bi počeo ključati te bi ležajevi počeli goriti. Jedno po jedno, otpadala su mu ogledala, brisači i kvake na vratima. Kada je jednog dana njegov vozač napokon odustao i napustio ga autobus se naslonio na vrtni zid i pronašao mir.

Huvat se naljutio na cijelo selo nakon što se srušio njegov autobus, koji je s toliko nada doveo u selo. Danima je ljutito koračao svojom kućom govoreći seljanima da su počastvovani tim što mogu ući u autobus, otići do pašnjaka i livada dok mnogo više ljudi nije imalo priliku vidjeti autobus, ali oni nisu mogli razumjeti njegovu vrijednost. Tjerao je one seljane koji su se okupili i došli da mu požele dobro zdravlje. Razmišljajući pretvorio se u kost i kožu. Od bijesa, počeo je čupati dlake iz nosa dok mu se odjednom nije napuhao poput bubnja. Od svoje tuge, od jutra od mraka sjedio je u vrtu ispod čempresa, gledajući u planine i uzdišući, zatim bi odlomio veliku granu s drveta, sažvakao svo lišće i ispljunuo na zemlju. Nakon toga došlo je vrijeme kad mu se nije moglo prići zbog mirisa baruta. U zoru bi okačio pušku na rame, poveo psa i otišao. Vratio bi se u sumrak sa krvlju koja mu je kapala iz vreće za divljač, nije jeo ništa osim zečjeg mesa. A navečer, kad je pojeo dovoljno i malo se odmorio, uperio bi pušku ka vratima i zidovima. Tako je Ateyi dosadilo skupljati prazne čahure s desna na lijevo, izrezivati okrugli papir prema otvoru čahure, puniti municijom, dosadilo joj je da se stanovnici sela neprestano pojavljuju na vratima i traže zečju masnoću kako bi izliječili curenje iz uha. Niti može pravilno hraniti životinje, niti peći hljeb u tandiru, niti šivati.

Jedne noći, nakon što je poravnala i uspavala Huvata, skupila je sve čahure i bacila ih u bunar. Huvat je idući dan sve pretražio. Vikao je i molio. Danima se borio s Atiye. Ali je poslije odustao. Na krovu je napravio golubarnik. Počeo je uzgajati i jarebice u jednom uglu vrta. Cijeli dan se šaltao između vrta i krova. Ovog puta je u snu počeo pjevati poput jarebice i gugutati poput goluba. Atiye je bila zabrinuta i uplašena za stanje svog supruga. Prvo mu je otkinula tri pramena kose i rekla hodži da im pročita nekoliko molitvi. Bez da Huvat zna, dala je napraviti neke amajlije i zakopala ih u golubarniku i kod jarebica. S jedne strane pokušavala je ući u njegove misli " Nije dobro biti opsjednut nečim! Kažu da je to grijeh." Amajlije su spasile Huvata od njegove strasti prema golubovima i jarebicama. Ali ubrzo je počeo igrati „igru jaja“. Počeo se natjecati u udaranju jaja s mladićima koji su se okupili, svađajući se sve do jutra, govoreći "Moje jaje je dobro, tvoje je pokvareno". Nije vidio ništa drugo osim igre. Toliko je bio oduševljen igrom pjevajući narodne pjesme, da kad jedne noći njegov stariji sin rekao „Tata, mama te zove, rodila je“, odbrusio je: "Gubi se odavde, lažljivo štene!" i otjerao ga.

Zaista te noći Atiye se uzdala u Stvoritelja i u trenutku rodila još jednu djevojčicu. Nazvali su je Dirmit. Razveselilo ih je što je dijete rođeno zdravo i pravo, ali su se tukli jer nije bio dječak. Dugo su seljani pokušavali smiriti Huvatovo uznemireno srce.

"Čovječe, ti već imaš dječaka".

Ali istina je bila negdje drugdje. Dok je još bila u majčinoj utrobi, djevojčica koja se rodila je dva puta povikala glasom majke Atiye:

"Majko! Majko!"

Atiye je u to vrijeme prebivala brašno u spremištu.

"Neka te odnese smrt!" bilo je sve što je mogla promrmljati, kad je začula glas iz trbuha. Kao da su joj se čeljusti zaključale ona se srušila preko sita.

Napravili su šerbe i nakapali u njena usta. Zatim joj viknuli u uho. Poprskali su je vodom po licu i udarili. Ali bez obzira što su učinili, Atiye se nije micala.

„ Mogli bismo nazvati i vrača Memeta", rekao je Huvat svojoj majci.

Nije se obazirao na to što je njegova majka rekla „šejtani nam se skupljaju po glavi“. Otišao je po vrača Memeta i doveo ga. Vrač Memet se zatvorio sam u sobu da napiše zapis. Zatim je bacio amajliju u kipuću vodu i puhnuo mrmljajući na vodu dok ju je kašikom stavljao u usta. Otvorio je Atiyine oči. Dok je odlazio, urezao je urez na dasci za tijesto, govoreći:

" Aha, ako se dijete rodi zdravo i pravo, neće ostati da ga ništa ne zadesi". Poslije je izašao i otišao.

Od tog je dana Atiye u trbuhu nosila sve veći strah koji se gurkao i micao. Noću se budila iz sna o bebi bez nosa s očima na vrhu glave. Danju je pratila šejtana, misleći da će, ako se dijete ne rodi zdravo i pravo, okrenuti ga naopako i ugušiti ga. Onog trenutka kada je Atiye osjetila prve kontrakcije, srce joj je bilo puno te je ustala.

Tri dana poslije rođenja Atiyine kćerke džini su zadavili vrača Memeta na planini. Njegovo tijelo odvučeno je i bačeno usred sela. Njegovo lice koje se smiješilo postalo je potpuno crno, a podlac je podsjećao na samog šejtana. Uz pomoć zapisa vodio je lijepe mlade, djevojke na planinu i silovao ih. Oni koji su mu rekli " stigla te crna tuga", pljunuli su mu u lice . Unutrašnjost onih koji su pljuvali postala je hladna poput leda.

Ali onda se jednog jutra u selu pojavio čovjek koji je izgledao baš kao vrač Memet. Na sebi je imao crno odijelo i kapu na glavi. Osmjehujući se hodao je ispred znatiželjnog pogleda seljana, ne progovorivši . Zatim je otišao u muški salon kod nadzornika Durdu. Te večeri su bili pozvani svi muškarci iz sela da jedu arabaši kod Durdu nadzornika.

"Na padini ovog sela nalazi se rudnik na planini Tacin, otvorit ćemo tamo rudnik, sagraditi školu u selu, asfaltirati puteve, sadit ćemo šećernu repu na svim poljima i u vrtovima, sipati tone gnojiva ispred vaših vrata, ispred pastirskog ljetišta nakupit ćemo stočne hrane " govorio je. Zaklali su kurban. Unajmljeni su muzičari iz čerkeskih sela. Igrao se halay. Jedno se selo natjecalo s drugim u konjskim utrkama, bacalo koplje.

„Atiye, djevojko, prvo ja sam se prijavio za partiju", rekao je Huvat nakon što se jednog dana vratio kući. Jednog dana joj nije dao ni da dovrši jelo.

"Brzo, od muškog salona napraviti ćemo školu, idi i pometi ga."

Bio je to znak da Atiye ustane. Bila je preslaba čak i da ruku dignu od pravljenja arabašija, motanja mantija i namještanja kreveta za muške posjetitelje iz sedam sela koji su joj svake večeri hrlili na kućni prag.

I da kaže "Moj Huvate, napusti partiju, nemam više snage", nije mogla zaustaviti ljude koji su dolazili i odlazili.

Čekajući da kaže nadzorniku Durdu "Postoji li mogućnost da nam ovo skinete sa vrata" na kraju je pala u krevet. Oteklina velika poput purećeg jajeta pojavila joj se niz trbuh do između nogu. Oči su joj bile otvorene. "Snijeg! Snijeg!" danima je buncala. Da im učitelj Bayraktar nije rekao da je odvedu doktoru, Atiye bi ostavila četvero djece iza sebe.

Huvat se neko vrijeme nakon oporavka Atiye motao oko nje. Pomogao joj je muzući krave, namještaući janjad na dojenje. Trčao je od štale do tandare i vode. Osvojio je ženino srce. Atiye je tada ponovo zatrudnjela. Počela je da drijema svugdje koristeći ruke kao jastuk. Huvat ju je pustio da spava i vratio se svojim igrama s jajima, igrama s prstenom i partiji. Nakon oca, i Dirmit nije mogla podnijeti majčino bolno mlijeko i odvojila se od dojke. Atiyina ruka, suknja i bočni struk bili su prazni.

Zbog straha, koji ju je obuzimao dok je bila trudna s Dirmitom, kada bi ostala sama počela bi da traži način kako da izgubi bebu. Isprobala je sve, od korijena patlidžana i kokošnjeg pera do metle. Pritiskala je trbuh što je jače mogla s obje ruke. Podizala je teško kamenje. Ali šta god je učinila nije mogla izbaciti dijete. Na kraju se jednog jutra povukla u spremište s velikim kamenim kalupom crne boje u ruci. Do večeri kamen se izoštrio u potpuno crnu boju. Te zime rodila je dječaka crnog poput bebe štakora. Huvat je bio toliko oduševljen što je dobio drugog sina da je, čuvši radosnu vijest, ustao iz igre i sišao u sobu sa tandarom, u kojoj je ležala Atiye. Međutim, tek što je otkrio djetetovo lice pa prekrio, rekao je:

"Djevojko, nazovimo ovog dječaka po vašem ocu", a zatim otišao.

Tako su dječaka nazvali Mahmut.

"Ovo dijete neće živjeti, da Bog da da njegovo ime može donijeti sreću", rekli su oni koji su došli zbog imenovanja.

Nakon imenovanja Mahmuta zabrinuli su se. Počeli su se plašiti da rođenje ove bebe pacova neće dobro donijeti selu. Od Mahmuta su saznali da je škola raspuštena a da su Bayraktara napali džini.

Uz vijest da je Mahmut prvi put otvorio oči i zagledao se u strop te ispustio zvuk sličan zvuku zlatokrile ptice, proširila se u isto vrijeme i vijest da se Bayraktar popišao po džinima u pepeljari. Seljani su se sastali i zaputili prema Bayraktaru. Ležao je u pepelu iskrivljenih usta i očiju. Dok su se seljani okupljali oko njega, on je čučao poput zeca. Nije ustajao iz pepela. Danima je ležao bolestan u Huvatovom muškom salonu. Huvat je poslao vijest po onima koji su dolazili i odlazili u Panni, Bayraktarovo čerkesko selo. Ali nitko se nije pojavio

ni da bi se raspitao o njemu. Bayraktar je ostao bez igdje ikoga. Neko je vrijeme Bayraktar lutao po poljima i dolinama poput čvorka. Tada se zaljubio u vilu.

Stavio je krampu na leđa. Od pojasa prema dolje mu je visilo uže. Krenuo je tražiti zlato kako bi se oženio vilinskom djevojkom u koju se zaljubio. Počeo je kopati po planinama i obroncima. Godinu dana, mjereći rukama i nogama, nije mogao završiti tlo Alacüveka. Stavio je znak na dnu jedne stijene i na dnu druge stijene.

Napokon se zaustavio na padini močvare Keşli Rifata. Sagradio je kuću od kamičaka na vrhu padine. Za vrata kuće je zavezao crnog psa. Psovao je i bacaio kamenje ukoliko bi mu su neko približio ili bi pjevajući narodnu pjesmu zamahnuo krampom. Onda bi pokraj bunara, koji je kopao, zastao i počeo bez daha igrati ušljivog pastira. Zbog njegove igre seljani su znali da je pronašao zlato. Bayraktar je tajno vadio zlato i nosio vilinskoj djevojci. Na kraju pljeve išao bi s njom po isfrezanim poljima igrajući ušljivog pastira. Zatim bi otpratio svoju vilinsku nevjestu do kuće od kamičaka na vrhu padine.

Vila je rodila Bayraktaru sina i kćer. Ponekad bi ih uhvatio za ruku i poveo u selo da posjete Huvata i Atiye.

"Uđite, sjednite", nagovarali su ga seljaci, potičući ga da razgovara.

"Pogledajte, pogledajte!"- izvadio je prastare novčiće koje je izvukao iz đepa, kako bi im pokazao te ih rasplakao. Tada su ga natjerali da se presvuče i zapleše uz njihovo pljeskanje.

Na dan kada su seljani Alacüveka trebali započeti žetvu na pašnjaku Savmani, dinamit je eksplodirao na planini Taçın. Ptice su se povukle u nebo. Kokoši su se prepale. A djeca pobjegla u svoje kuće. Huvatov se glas jedva čuo od pucanja stijena.

-Kako si kamenovao stijene na Taçın-u, sramoto jedna?

- Eh tata kako sam kamenovao. Kako smo vidjeli zmaja tako smo i pobjegli.

- Lažljivo pašče! Kad smo pobjegli!

-Zar nismo pobjegli?

Kamioni koji su svakodnevno dolazili i prolazili selom, dižući prašinu, postali su nedostupni nakon pada psećeg snijega. Snijeg je prekrpio planinu Taçın. Zujanje kamiona zamijenio je zvižduk šejtana. Vratili su se onog dana kada su pjegave biljke niknule iz zemlje. Dinamit je ponovo eksplodirao na planini Taçın. Kamenje koje se blistalo na sunčevoj svjetlosti natovareno je na kamione. Pokupili su ga i odvucli. Više od polovine muškaraca Alacüveka otišlo je kopati i znojiti se na Taçını. Njihove žene i kćerke nosile su im hranu. Jednog dana

su se sa Tačina začuli krikovi. Naslonivši vile na zid, odloživši dijete iz naručja, otrčale su na planinu.

Prokleti Tačin! Krvavo tlo Tačina! Slijepa Fadime je uzela svoj jašmak. Srušila se na vrhu planine Tačin. Mahnula je njime i jadikovala. Žene su čupale kosu i češale se po licu dok nisu iskrvarile. Bacale se na zemlju. Ogromne suze padale su niz lice muškaraca.

-Hoće li tvoja pljuvačka brzo presušiti , ili moja?

-Tvoja.

- Pa pljuni, pa da vidimo.

-Kiymet, je li i tvoj otac umro, djevojko?

-Mislím da jest.

Atiye je povukla Dirmit i posjela je kraj sebe. Udarila je u glavu. Kiymet i Dirmit ostavile su viku na planini i otišle to učiniti uobičajnim na putu do vinograda. Na glavi su isplele krune od nebeskog cvijeća a na ruke su utrljale kanu iz stijene.

Jedan do drugog na zemlji su položena tri leša. Danima nitko nije pjevao u Alaciüveku. Nitko se nije nasmijao.

Te godine je na planini u Alaciüveku posađena šećerna repa. Repa je voljela svoje mjesto. Zalijepila se za zemlju, rasula svoje korijenje i razgranala se. Svaka repa je narasla do veličine volovske glave. U svojim kućama su umjesto krompira pekli repu u tandari. Umjesto kupusa kiselili su repu. Djeca su se zakačila na kamione natovarene repom i otišla na vrh tora.

Jednog jutra djeca, koja su izašla na ulicu čim su ustali, vratili su se kućama vičući. Govorili su da su se Cigani naselili.

Dok su im njihove majke vikale „ne idite tamo, odnijet će vas“, sva djeca iz sela trčala su do Cigana. Za kratko vrijeme djeca su se vratila tražeći od majki jaja.

„Izlazite bezobraznici“ vikale su njihove majke, tjerajući ih.

Ali sutradan, muško ili žensko, ko se dočepao jaja, stao je u red ispred šatora. Cigani su donijeli kino u Alaciüvek. Ali na jedno jaje se nisu nametala više od dva oka. Dok kažeš da jedno oko smanjim, drugo naviknem već su oteli iz ruku posmatrača.

Sin Osmana narednika vidio je mladunče hijene. Sin Vehbi je rekao : „Moje je bilo žensko, još golo prema vjeri“. Brodovi su plovili morem do Huvata. Atiye je vidjela četiri osobe, tri muškarca i ženu kako sjede za stolom. Vidjela je pticu, kuću, planinu. Neki nisu mogli da objasne šta su vidjeli. Ovog puta Cigani su ostavili Alaciüvek bez ijednog jajeta. Povrh toga,

prorekli su sudbinu, položili sito i sakupili vreće kuhane pšenice. Dva dana prije nego su se podigli, Cigani su razapeli crveni šator. Na vratima su svezali psa. Posjeli su i jednog starijeg muškarca. Dva muškarca iz sela nisu se micali od šatora. Jednog su jutro Cigani iznenada otišli kao što su i došli. Nedugo poslije toga svi muškarci koji su ušli u šator počeli su osjećati slabost. Lica su im prebljedila, a vratovi postajali tanki poput crva. U roku od dva dana u sedam sela proširila se vijest da je u Alacüveku izbila bolest zvana „Crveni šator“. Nakon toga dugo u selu nisu dolazili stranci.

Alacüvek se vratio u život kada se jednog dana na toru pojavio stranac s crnim kovčegom ispod ruke. Oni koji su rekli „znao sam to iz trzaja oka, vidio sam to u snu“, izašli su na ulicu. Ne mogavši dokučiti zašto su seljani toliko oduševljeni, stranac je dugo lutao zbunjen. Nakon što je rekao „Ovo je sigurno škola, ja sam učitelj“, Huvat ga je odveo u muški salon. Huvat mu je u jednom dahu objasnio sve što se dogodilo jadnom Bayraktaru. Više nije postojala škola. Djeca su odavno zaboravila školu, i ponovo počela da čuvaju ovce, ruše ptičija gnijezda i kradu jaja golubova. Učitelj je danima boravio u Huvatovom muškom salonu. Navečer je s muškarcima iz sela igrao igru jaja i prstena. A danju je šetao s njima po vinogradima i vrtovima do početka proljeća. Napokon ih je nagovorio da bace kamenje na Dolek. Sagrađena je škola u Alacüveku. Stub za zastavu postavljen je na školskom dvorištu i zastava je postavljena na njegov vrh.

Ovaj učitelj je otišao nakon što je djecu Alacüveka podučio basni o zlatnoj ptici, pjesmi „Ja sam pastir, ja sam pastir“ i igri pod nazivom „Ko je prekinuo potragu? Zamijenio ga je drugi koji je donio čitav kofer knjiga, nešto što se zove „pegla“, i pravilo „Oni koji znaju pretući će one koju ne znaju“. Zahvaljujući ovom pravilu oni slabiji su čitali brže od bilo koga drugog. Pamtili su tablicu množenja brzo poput vode. Svetili su se na tabli zbog onih koji su ih tukli na ulicama. Čim bi izašao iz škole onaj koji je pretučen na tabli, pretukao bi onog koji ga je udario. Sutradan su oni kojima je glava razbijena znali odgovor na svako pitanje koje je učitelj postavio. Na kraju su se sva djeca sela sukobila. Prestali su ići u školu zbog praćenja jedni drugih i trpanja kamenja u đepove i suknje.

Za kratko vrijeme i odrasli su se upustili u svađu. Početkom proljeća Çolak(neplodna) Dudu i Sümüklü (ljigava) Mohube napale su jedna drugu palicama koje su koristile za pranje veša, udarajući i izazivajući „hajde, hajde“. Mohube je povrijedila glavu a Çolak Dudu je poderala svoj ogrtač. U roku od tri dana, u Alacüveku nije bilo magarca kojem nisu odrezani rep ili uši, bunara u kojem nije vršena nužda, ili vrata koja nisu namazana svinjskom mašću. Atiye je preko Osmana poslala poruku Huvatu u nadi da će se vratiti kad čuje sve to. U to vrijeme Huvat je išao od sela do sela, pozivao i skupljao glasove za partiju. Povremeno bi joj uzvrćao „Dobro sam, u tom i tom sam selu, u kući kod tog i tog age“, te bi ponekad po Osmanu slao prljavu odjeću i tražio da mu opere.

Atiye je prala Huvatovu prljavu odjeću koju je slao u vodi u kojoj je natapala zapise za razbijanje ljubavnih uroka. Svaki put je čitala molitve na njegovo donje rublje i tako davala naredniku Osmanu.

“Ne mogu se nositi sama s djecom, niti sa životinjama, Osmane, molim vas, recite mu neka se vrati kući“, molila je iznova i iznova. Zarekla se.

Ni ova posljenja poruka nije imala uticaja. Huvat nije došao, nego je poslao tri starca iz Siğgina da pomire seljane. Atiye je tog dana skupila sve zapise koje je ušila u jorgane, zakopala ispod pragova ili prikačila ih na ovratnike svoje djece. Podigla ih je i bacila govoreći „Nikada više neću vjerovati u zapise i mađijanje“. U svojoj ljutnji zaboravila je nahraniti piliće i napuniti korito na vodu. Dok je uzimala mliječnu mast, oborila je bučkalicu za maslac, dok je pekla hljeb pustila je da se velika posuda napunjena tijestom prolije na tandari i izgori, gundajući u sebi povukla se na verandu i sjela. Nakon tog dana, po onim koji su dolazili i odlazili, poslala je poruku Huvatu da više nikad ne kroči u selo. Ali kad je napokon čula njegov kašalj-Huvat je kašljao udišući- skočila je s mjesta. Potrčala je i zagrlila muža. Zagrlila ga je ali nije odustajala od svog zavjeta. Neće mu dopustiti da joj se približi četrdeset dana.

„Zašto moja majka udara štapom za hodanje kad joj se priđe? Kad su Nuğberine grudi počele rasti? Zašto Halitov glas zvuči kao u bivola? Ali šta god Huvat rekao, ona je odbila da govori. Nakon što ga jednom zagrlila, povukla se. Nije dala odgovore na Huvatova pitanja.

Trojica staraca iz Siğgina, koji su došli kako bi pomirili narod Alacüveka, su prvi dan hodali po selu sve do navečer s tri crne vreće u rukama. Vreće su bile napunjene sjemenkama cvijeta do tada nepoznatog u Alacüveku. Stanovnici Siğgina su od ranije na mjesta koja su posjećivali nosili sjeme cvijeća umjesto pitomog gloga, pržene pšenice i divljih krušaka.

Nakon što su starci raspodijelili po pet, deset sjemenki svakom seljanu na koga su naišli, ili svakoj kući u koju su ušli kako bi popili ayran, nastanili su se u Alacüveku. S jedne strane počeli su ih pozivati, a s druge strane davati savjete govoreći „Neprijateljstvo je grijeh“. Jedan od staraca je dok je išao na noćni namaz pao niz stepenice Güdük Alija i umro. Nakon njegove smrti druga dvojica su usporila svoju misiju. Počeli su se danju naslanjati na štapove za hodanje i sunčati na zidovima, a navečer vikati „naša strana, naš struk“, rano odlaziti u krevet i spavati. Prije spavanja molili su se „ Dragi Bože, uzmi i naše živote dok smo u ovoj misiji dobročinstva.“ Ali nakon starčeve smrti, stanovnici Alacüveka su se pomirili govoreći „Sigurno je on bio vrijedan Allahov sluga, na nama je da udovoljimo njegovoj duši.“ Zatim su otišli i poljubili ruke dvojici staraca govoreći „Da vam Allah podari dug život!“ Iduće jutro su ih poslali iz Alacüveka.

Narod iz Alacüveka uzalud je čekao da procvjeta ljubičasto, mirisno cvijeće iz sjemena koje trojica staraca nisu stigli raspodijeliti na dan kad su došli. Napokon su shvatili da to nije ništa drugo nego bujna trava koja je nikla preko noći i davala lišće, koje čak ni životinje ne bi bile spremne jesti. Za kratko vrijeme ova trava je nikla iz svake rupe, ispod svakog kamena. Prekrila je sve bašte, puteve u selu, penjući se topolama i pružajući prema nebu, penjući se na krovove kuća, obavijajući se sa svih strana kuće. Iako su ljudi Alacüveka tri dana i tri noći brali lišće i čupali korijenje kako bi očistili zemlju iz sela od ovog lošeg korova, nije pomoglo. Huvat je bio toliko depresivan zbog ovog korova, koji su seljani zvali „nevjernička trava“, da je otišao u čerkesko selo Cinniören da spasi glavu zbog riječi seljana „stavili ste nam ovaj korov na glavu, sad ga riješite.“

Nakon što je Huvat otišao u selu su počeli kružiti tračevi. Bilo je onih koji su Huvata vidjeli na putu za Gigi, Armensko selo. Kada je Topal Aygaz došao u Alacüvek zbog tepiha, pustio je priču da je Huvat u Gigiju promijenio vjeru, uzeo ženu jermenku i do jutra zvonio i plesao.

Iako je Atiye isprva grubo primila vijest govoreći „Mama laž se smjestila u vaš stomak“, glasine su se toliko raširile da se okrenula Halitu i poslala ga po Huvata govoreći „ Idi i dovedi svog oca.“ Huvat se bijesan vratio u Alacüvek. Na seoskom trgu je vikao. Seljani su insistirali „ Dođi rođače, obnovi svoj brak, ne ostavljaj nas u nedoumici,“ Huvatu nije preostalo ništa drugo nego da abdest uzme na seoskoj fontani i klanja. Ponovo je oženio Atiye.

Neko vrijeme nakon svadbe Huvat nije izlazio iz kuće. Orezivao je i cijepao drveće vičući „Donesi mi ajran, obriši mi znoj djevojko.“ Popravio je vrata štale, bacio je zemlju na krov, okrećio zidove. Atiye je za to vrijeme razmišljala šta može proizaći iz svega ovoga. S jedne strane se obradovala a s druge strane se zabrinula. Ali strah joj se povećao od onog dana kada je Huvat sjeo na verandu i uzdahnuvši zagledao se u planine. Odmah tog dana je naručila od nadzornika crveno-zeleni kraponski papir i deset boca biljne esencije. Našminkala je oči i obraze papirima, te se neparfemisala. Počela se motati oko muža, pažljivo ga posmatrajući. Dok se ona motala oko njega Huvat je počeo još dublje uzdisati i stenjati „Ah“. Svaki put kad je zastenjao, Atiye je skupila još jaja iz kokošinjca i dala ih nadzorniku. Donosio joj je šalove od pucane svile, pamučno platno, ukosnice, naušnice.

Svakog jutra i svake noći se odijevala drugačije govoreći „ nije dobro skretati pogled, bilo je ljudi koji su se zavaravali skrećući pogled“. S našminkanim licem, ukosnicama i visećim naušnicama ličila je na duha. Ali nije mogla osvojiti Huvata.

Jednog dana Huvat je rekao:

„Znao sam se zagledati u ove planine kad pobjegnem iz sela, znaš li to djevojko?“

Atiyino srce je poskočilo. „Znam, znam“ rekla je a lice joj je postalo pepeljasto. Zastao joj je dah te je tiho ustala s mjesta na kojem je sjedila.

Nakon što je Huvat otišao, njegov stariji sin se promijenio. Noći je počeo provoditi u sobi učitelja neženje, a danju je češljao kosu na jednu stranu, zviždao i podizao ogledala suprugama i mladim djevojkama. Jedan dan bi se okrenuo lopovluku, a drugi dan bi bio pijanica. Nije ostavio nijedan zid u selu da ga nije povratio, vrata da nije prevrnuo, vrt i vinograd da se nije kroz njega probio. Jednog dana bi psovao, drugog bi pjevao narodne pjesme dok se svi seljani nisu okrenuli protiv njega. Nakon tog dana počeo je sjediti na seoskom trgu, s dvosjeklim nožem okrenutim prema suncu i ispruženih nogu. Nije ni rekao „Je li onaj koji dolazi velik, ili je pašče!“ palio je cigaretu za cigaretom, iz njedara je izvadio kutiju golih žena i bacio ih pred mladiće i starce.

Atiye je izvukla oklagiju i pretukla sina da mu je tijelo postalo crno. U snu mu je odrezala kosu. Kada bi jedan od seljana došao da se žali ona bi prvo plakala i molila „ nemoj, sine moj“, u drugom slučaju bi ga napala govoreći „ Jesi li poludio, bezobrazniče“. Cijelog ga je grizla. Svaki drugi dan prepriječila bi put školskom učitelju pitajući ga:

„ Jeste li došli ovdje samo kako bi provocirali mladiće iz sela? Naslonila se na vrata.

Ali Halitovo stanje se iz dana u dan pogoršavalo. Kao da on nije bio dovoljan i mlađi sin je počeo vršiti pritisak na nju „ Ili mi dovedi Elmas ili ću ti krov srušiti na glavu.“ Atiye je ovog puta ostavila starijeg sina i približila se Seyitu. Ako bi Seyit izletio iz kuće kroz vrata, vratio bi se kroz prozor, „Udaj se za mene djevojko“, uhvatio bi Atiye za kosu i bacio na zemlju. Glasno je plakala na vrhovima zidova. Bacala bi kamenje te se držala za glavu.

Kada je Atiye shvatila da se ne može sama izboriti sa svojim sinovima, poslala je poruku Huvatu da dođe, da nešto uradi sa svojim sinovima. Nakon nekog vremena primila je pismo od Huvata. Na dan kada je pismo stiglo, Halit i Seyit su se sreli i izašli na vrh tora. Atiye ih je promatrala sve dok iz nije izgubila iz vida. Zatim je otišla i stavila katanac na vrata muškog salona.

Te noći je Settarova kći Menşur pobjegla sa školskim učiteljem. Oko zore se selo probudilo od vriske i zavijanja pasa. Muškarci su navukli remenje oko vrata, okačili puške preko ramena, a konji su im bili osedlani. Žene su sjedile u toru. Prijepodne Mensurina vezena marama pronađena je na grani grma na putu za Büğlek. Kada su vijesti stigle u selo, žene su izašle na vrh tora. Menşur je u podne ušla u selo prebačena preko konja. Na glavi je isplela vijenac cvijeta euforbije u dva reda, rasplesala je četrdeset pletenica i spustila ih niz ramena.

Dovele su Menşur i položile je na divan. Zatim su joj stavili nož s crnom drškom na stomak. Oči su joj zavezale crnom vezenom maramom. Dvije žene su ustale i otišle po Sittile.

Druge djevojke su je tako ostavile i povukle se u drugu sobu. Sittile je došla naslonjena na svoj štap, a zatim je prišla Menşur. Zatvorila je vrata. Podigla je haljinu od djevojke do struka. Provjerila je je li još uvijek djeвица. Zatim je odvezala crnu vezenu maramu s Menşurinih očiju i uzela je u ruke. Izašla je vani.

Maramu je dala Menşurinoj majci i rekla: „ Neka vam je sa srećom.“

„Stavite kazan na tandaru, pripremite joj kanu, moja je Menşur djeвица“, počela je govoriti majka od djevojke dok je mahala maramom s jedne strane na drugu. Menşur je obukla svoju svadbenu vjenčanicu. S prstima od kane otišla je pod zemlju. Prije nego što su se muškarci vratili s groblja, crni dim se nadvio nad selom, dizao i nestajao prema nebu. Žene su razvalile vrata školskog učitelja i ušle unutra. Poderale su slike golih žena koje su bile na zidu. Izbacile su njegove stvari.

„Neka te oblije crvena krv, učitelju“, rekle su i bacile u vatru.

-Učitelju moj, sjećate li se ove bilježnice prekrivene crnom bojom?

-Ne mogu se sjetiti.

-A mene?

-Ni tebe.

Dirmit je ostavila žene kraj vatre i otišla na polja koja su najudaljenija od sela. Sakrila se među klasje žita. Izvadila je iz njedara bilježnicu koju je ukrala iz učiteljske sobe. Srce joj je počelo ludo kucati.

-Nisam te uopšte zaboravio.

-Ništa uopšte nisam razumjela.

-Ni ja.

Dala je učitelju bilježnicu, prekrivenu crnom bojom, koja je bila ispunjena nepristojnim pjesmama. Ja sam Dirmit, iz Alacüveka, Huvatova kćerka.

U vrijeme kad se stavljala kana ptice selice su došle u Alacüvek. Mladim djevojkama su donijele žičani veo, pješćana jaja za djecu i heklane maramice za mladiće. Ptice su odabrale topole koje su im se najviše sviđjele. Ptice zaštitnice su skupljale smeće. Tri dana i tri noći su psi u Alacüveku spavali, a ptice zaštitnice nisu. Gnijezda su pravile na dimnjacima, na nadstrešnicama kuća i na račvastim granama.

-Ptice zaštitnice, šta biste mi dale da vas oslobodim?

-Pješćana jaja.

-Ne želim ih.

-Šta želiš Dirmit djevojko?

-Svog oca.

Ptice zaštitnice nisu čekale berbu vinograda. Odgurnule su druge ptice s vrhova topole i ubile ih. Stavile su žalost na svoja krila. Nakon što su obišli selo jednom ili dvaput, pucketajući kljunovima, otišle su vrišteći.

Tog jutra Atiye je u Dirmitovom krevetu našla tri jajeta. Podigla ih je i odložila po strani. Pomnožili su se na četiri, pa na pet. Atiye je šakom počela skupljati jaja iz kreveta svoje kćeri. Kada je upitala „ Šta radiš s tim jajima djevojkom“ , Dirmit je slegnula ramenima i isplazila jezik. Na kraju je Atiye zgrabila oklagiju i krenula na svoju kćer. Bacila je Dirmit na zemlju pred račvastim vratima. Popela se na nju i rekla „Reci kujo“. Dirmit se prvo mučila, zatim ritala da bi na kraju rekla da je jaja stavila u gaće.

„Neka te zemlja proguta“, rekla je Atiye te odvukla Dirmit i zaključala je u spremište.

Gundajući, sjela je da zamijesi tijesto. Kako je sjela tako se i sjetila ureza koji je vrač Memet urezao na dasci za tijesto govoreći „Aha“, prije nego što se Dirmit rodila. Osjetila je kako joj snaga odlazi iz ruku i stopala. Zbog straha neko vrijeme nije puštala Dirmit da izađe. Dirmit je lutala oko kuće kao pas s ozlijeđenom šapom, govoreći „ Izlazim i vraćam se dok se tvoja pljuvačka osuši.“

Atiye bi je svaki put napadala „ Ideš da uzmeš jaja, bezobraznice“.

Nakon, jednog dana srce njene majke nije moglo više izdržati, rekla joj je:

“Hajde, kujo, ustani,“ te je poslala Dirmit do plovnih puteva, zidova i srušenih stabala.

Dirmit je napunila džepove svoje haljine prženim brašnom. U ruke je uzela ogroman grozd i sletila niz stepenice.

-Dirmit djevojko, ko te je upropastio?

-Babicin pas.

- Jarac.

-Jarac je tvoj sin.

-Hoćeš li doći mom sinu?

-Neću.

-Zašto?

-Tvoj sin je kopile.

Tog je dana vjetar krova odvukao Dirmit ispred sebe. Natjerao ju je da se utrkuje sa ždrijebima na Savmaniju i da se prepire s hrtovima u tri kanala. Bacio ju je pored djevojaka koje su tkale tepihe, te na leđa nekog bivola koji se valjao u jezeru. Dirmitu se otrglo grožđe iz ruke i pečeno brašno iz đepa. Pomrsio joj je kosu, a usta i nos prokrvarili.

-Krovni vjetre, ogladnila sam.

-Pa jedi zemlju.

-Reći ćeš mojoj majci.

-Neću reći.

Kada je pao mrak, krovni vjetar je preplašio Dirmit rekavši joj „Dolaze džini“ te je odveo kući. U tren oka rekao je Atiye da je njezina kći jela pregršt zemlje.

Atiye je uhvatila Dirmit iza vrata i rekla“ Otvori usta, kujo. Dobit ćeš crve u stomaku ako nastaviš jesti zemlju“, te je bacila na zemlju i istukla. Podigla je i uhvatila za kosu.

„Hoćeš li se pokajati djevojko?“ Dirmit se trgnula i pobunila.

Dok se bunila Atiye je udarala i govorila: „Pokaj se kujo.“

Sve dok nije ostala bez daha ispitivala je i udarala. Na kraju joj je srce puklo.

Uhvatila je Dirmit za grlo i rekla:“ Neka tvoja tvrdoglavost uvene.“

Zatim je uhvatila za nos i pljunula u usta. Dirmit je skočila do postolja stuba.

„Poješću ga djevojko, eto, poješću ga“, vikala je iznova i iznova. Tada je pobjegla i sakrila se ispod divana.

Sljedeće jutro probudila se prije zore sa škripom pumpe. Tiho se obukla i izvukla iz kuće da je Atiye ne vidi.

Atiye je cijelo popodne nervozno hodala po kući govoreći „Tko zna u kojoj pepeljari rovi, kuja!“ Duboko u sebi očekivala je da se svakog trenutka vrati.

Ali kad se Dirmit nije pojavila podigla je Nuğber s tepiha govoreći „Idi, pogledaj, možda se negdje sklopčala i tu ostala“.

Nuğber je gundajući otišla tražiti Dirmit. Atiye je poslije sišla u vrt kako bi nahranila piliće. Razbacila je hranu, napunila korito vodom i ušla u kokošinjac da sakupi jaja. Ušla je i ono što je vidjela jeste Dirmit ispod Omera, mlađeg sina Keşli Rifata. Oboje bez odjeće. Atiye je zaboravila na jaja. Nasrnula je na Dirmit i na Omera. Grizla ih je gdje je god stigla, po rukama, po nogama. Omera je gađala kamenjem sve do vrtnog zida. Dirmit je povukla za kosu i izbacila gore.

Atiye nije pustila Dirmit cijelu zimu da izađe.

Dirmit je danima molila i govorila:“ Pseći snijeg pada mama, zubati snijeg, strehe su zaledile, molim te pusti me malo.“

Dok ju je molila Atiye je išla od sobe sa tandarom do spremišta, od spremišta do kamenjara, od kamenjara do verande, s jedne strane je Dirmit plakala, a s druge strane Atiye.

Atiye nije mogla izbaciti iz glave ono što je vrač Memet rekao“ Ako se dijete rodi zdravo i pravo, neće ostati da ga ništa ne zadesi“i urez koji je zarezao na dasci za tijesto dok je izgovarao: „ Aha, dobro zapamtite moje riječi“.

Atiye je bila u strahu šta bi moglo zadesiti Dirmit, te kao što nije mogla to izbaciti iz glave tako joj nije bilo dovoljno to što ju je zaključala u kuću. S jedne strane, počela ju je špijunirati po kući. U svemu što je Dirmit radila iz svoje unutarnje tjeskobe, izvlačila je svakakva neobična značenja. To što je Dirmit uzela svoju krpenu lutku i razgovarala s njom, što je posmatrala snijeg koji pada vani vičući od muke, kao i to što je zaspala dok se igrala pod divanom, Atiye je sve ovo pripisala usjeku koji je vrač Memet urezao na dasci za tijesto. Išla je toliko daleko da je sumnjala da je Dirmit ušla u društvo džina. Ovog puta je prestala špijunirati.

Nekad bi joj se približila i rekla „Moja djevojčica, moja kana djevojčica, reci mi, zovu li te džini imenom?“ u drugim trenucima joj je prijetila „Ako mi ne kažeš, uzet će te i odvesti, i nikada nam više neće dopustiti da te vidimo.“

„Jesi li išla na vjenčanje džina? Jesi li hodala po njihovoj kući? Nastavila je i privezala Dirmit za divan kako je džini ne bi natjerali da ode.

„Kažem ti da me oslobodiš, djevojko!“ uzalud se trudila dok je danima plakala.

Na kraju se počela grozničavo znojiti te se razboljela. Zapjenila je na usta i zatvorila oči. Tri dana ih nije otvorila. Četvrti dan ih je otvorila i pogledala u plafon.

„Izgubili smo djevojčicu“, govorila je Atiye dok se udarala, a Dirmit je stenjala „Moja glava, moja glava.“

Kad je Atiye rekla „Ispada da je to stvarno urez od vrača Memeta“, po cijelom tijelu od Dirmita izbio je osip crvenih ureza. Svaki urez se pretvorio u mjehuriće, svrbež i crnu krastu.

Atiye ju je upozorila „Nemoj govoriti da ukloniš kraste, zadobit ćeš duboke rane.“ Ali opet, da bi bila sigurna, svezala je kćerkine ruke za jednu vreću.

U vrijeme sadnje zobi Dirmit se oporavila i ustala iz svog kreveta. Atiye je bila toliko sretna što bolest nije ostavila traga na Dirmit da ju je pustila vani tog dana kada je ustala iz kreveta. Pustila ju je ali je pogriješila. Nije ništa primjetila jer trag koji je bolest ostavila nije bio vidljiv golim okom, ali nakon bolesti usjeka, kod Dirmit je ostao trag sažaljenja za svim stvarima, skrivajući sve što radi.

-Šteta zbog pumpe za vodu, zar ne majko?

-Šta govoriš ti, djevojko?

-Kažem da je šteta zbog pumpe za vodu.

-Kakva šteta?

Noćima je pumpa izgledala kao usamljeni pas koji zavija na mjesec. Bez prestanka je mahao repom, i zvao Dirmit sebi. Isprva se Dirmit plašila. Neko vrijeme čim bi vidjela da pumpa maše repom, odmah bi spustila glavu pod jorgan.

Ali jednog dana dok je igrala helheli, pumpa joj je rekla: „Ako mi budeš noću dolazila, reći ću ti mjesto gdje će pupoljci ruže cvjetati ujutro.“

Za manje od dva dana Dirmit je saznala gdje su sve sadnice ruža u seoskim vrtovima. Noću bi se tajno spuštala do pumpe i ujutro bi, a da je niko ne vidi, prešla vodene puteve i došla do pupoljaka ruža.

-Ne mogu da spavam, procvala ružo.

-Zašto?

-Jer mislim o tebi i tvojim pupoljcima.

Dirmit je mislila da je sezona ruža „Šta ako odem spavati i ne mogu se probuditi. Ili ruže izblijede a grane se osuše dok ja spavam? To ju je toliko uplašilo da uopšte nije trepnula od ove do sljedeće sezone ruža.

Jedne noći kad je uprla pogled u mrak i čekala jutro, Huvatova majka umrla je kod tandare. Na tijelu od Nuğber Dudu pronađeno je nekoliko platnenih malih vrećica u kojoj su nalazile kana, jedna-dvije amajlije, sjemenke maslina, korijenje biljaka i pramen crne kose. Žene koje su došle u kuću umrle, kleknule su pored tandare. Jašmak od Nuğber Dudu predale su vraču Kōr(slijepom) Fadimu.

„Šta da kažem kad ona koja je umrla nije moja“, rekao je vrač Kōr Fadime, i nerado protresao jednom-dvaput jašamkom.

Nakon toga je počeo jadicovanje „Nuğber je sjela na konja smrti, i odjahala“.

Drugi su, ono što je ostalo od Nuğber, prenosili s ruke na ruku, te se pridružili Kōr Fadimu. Zatim su za Nuğberinu dušu preko pilava sa mesom jeli volovsku halvu. Kada su oni koji sahranjuju krenuli na groblje, u rukama su ponijeli i njen jastuk, šal, donje rublje i njen štap za hodanje. Udružene, lutale su po selu do večeri, jadicovajući.

Atiye je sve ono što je izvađeno iz njedara njene svekrve sakupila u mali zavežljaj. Na dan kada je Huvat došao u selo, dala mu je to za uspomenu. Pokajala se što mu je to dala. Čim je Huvat otvorio zavežljaj, počeo je jadicovati.

„Tiho, tiho,, preklinjala ga je Atiye, kada je shvatila da ne može zaustaviti Huvata, oštro mu je rekla „plači, plači, zar ne izgledaš lijep sada?“

Jesi li ti ona koja zamjera?“ Ovaj pramen kose je moj pramen, djevojko!“ vikajući je Huvat okupio selo oko sebe.

Do ponoći nije dozvolio da spavaju muškarci i žene iz sela dok ih nije uvjerio da se četrdeset dana na mezaru njegove majke nalazi svjetlost. Ali opet nije bio siguran da je njegova majka ušla u Džennet.

Ujutro je naglo probudio Atiye pitajući „ Jesi li stavljala kanu na majkinu kosu?

Atiye je pospano odgovorila“Jesam, ako je tako nisam“, objasnila je Huvatu da su crvi pali na sanduk njegove majke, da je sanduk bacila u vrt kako crvi ne bi okružili kuću i da ga je zapalila onog dana kada je majka sahranjena. Atiye je izmislila priču jer se zasitila Huvatovog stanja a zatim je rekla da su svi ljudi iz Alacüveka vidjeli crve govoreći „ Nugber ide u Džehennem ali nećemo štediti molitvu. “

Kasnije se okrenula i legla. Huvatov dah naglo je zastao. Nije znao šta da radi. Navukao je jorgan preko glave i udario nogom. Kasnije je ustao iz kreveta psujući Atiye te je pretukao.

Od tog jutra tri dana Huvat nije progovorio ni riječi. U ta tri dana često je pomišljao da vrijeda čitavo selo i da napusti Atiye. Ali je kasnije odustao od te ideje. Neko vrijeme je lutao, pognute glave, razmišljajući da uzme i donese nešto što će podići Alacüvek na noge. Onda je, jednog dana, mrmljajući u sebi, sa zanimljivim prijedlogom došao na vrata seoskog starješine. Čim je zakoračio, sve je ispričao. Čitav Alacüvek potresla je vijest da Huvat mijenja ime sela.

Te noći niko u Alacüveku nije spavao. Svi su ustali, od beba od četrdeset dana do osakaćenih. Žene su sa šalovima preko glave, vretenima u rukama i bebama na leđama okupile se pred račvastim vratima seoskog starješine. Muškarci su do jutra vrištali u muškom salonu muhtara.

Stariji su prvo davali savjete „Alacüvek je dobio ime u znak sjećanja na našeg pretka, nemojte se griješiti“.

Sve do kraja su se oslanjali na svoje štapove za hodanje. Ali u zoru su ljutito napustili muški salon seoskog starješine. Čak su i Huvata, a kamoli starije, isprva iznenadile njegove strasne pristalice. Prije nego što je uspio dati jedan prijedlog, svi su počeli smišljati različita imena za Alacüvek.

Na kraju se Huvat sabrao, skočio s mjesta i rekao: „Nazvat ćemo selo ATOM“. Svi su se ušutili i radoznalo gledali u Huvata.

Napokon je Keşli Rifat upitao: „Kakav atom, čovječe?“

Huvat je nabrajao sve ono što je znao o atomu, rekavši da su svi u gradu govorili o atomu i da je to nešto dragocjenije od zlata. Ali prije nego što je uspio završiti Degenekli Ali je zgrabio štake, ustao i suprotstavio se govoreći „Atom je nevjerničko ime.“

Huvat se u ljutnji bacio na Alija, uhvatio ga za ovratnik i bacio na zemlju govoreći „Ti šepajući psu, čak iako je to nevjerničko ime, zar je na poluumniku poput tebe da to kažeš?

“ Ko je onda išao u Koreju? Poče Ali plakati. Šmrcajući, objasnio je sve što je znao o atomu.

„Pas koji pojede atom, pobjesni“, prestravio je seljane. Prije nego što se vratio na svoje mjesto i sjeo, predložio je novo ime za selo-Akçali.

Seljani su od tog dana i Alacüveku i Aliju ime promjenili. Alacüvek su zvao „Akçali“ a Ali „Korejac“.

Huvat je svog sivkastog psa nazvao „Atom“. Neka ti bude Akçali ako to žele, ali ideja je i dalje moja, tješio se. Ali ime Atom nije dobro slutilo psu. Počeo je jako sliniti, objesio bi rep među noge i režao čim je mogao.

Huvat je nekoliko dana govorio“ Da nisu otrovali ovog psa, djevojko?“ Najviše se plašio toga da pas nije bijesan. Na kraju je pucao u Atoma. Tog dana se toliko uznemirio da je Atiye bombardovao zabranama, „Nema više šivanja za seljane. Ni injekcija više nema, djevojko!“

U to vrijeme je Atiye pokazivala još jednu svoju vještinu, rekla je nadzorniku da joj donese šprice te je počela da daje injekcije seljanima. Za kratko vrijeme u sedam sela se proslavila pod nazivom“ Atiye gospođa koja daje inekcije“.

Atiye je, tu i tamo, prvo ignorisala Huvatovo vikanje. Ali kad je počeo izdavati naredbe da više neće davati injekcije, stavila je ruke na bokove i stala ispred svog muža. Rekla mu je da će bolje biti ako pita za Dirmit umjesto što viče. Huvat je odjednom problijedio kao pepeo.

„Zar Dirmit nije kod kuće, djevojko?“ upitao je uplašeno.

„Pa je li?“ iznervirala se Atiye.

Rekla mu je da bi mu bolje bilo da potraži ko mu nedostaje u kući, umjesto da se brine o imenu sela, smišlja ideje o atomu i puca u psa. Tada mu je rekla da je poslala Dirmit u Dizgeme u posjetu svojoj sestri. Huvat je krenuo za njom i ušao u sobu sa tandarom.

„Kakva sestra, djevojko?“ radoznalo je kružio oko Atiye.

Na kraju je shvatio o čemu se radi. Saznao je da je tokom jedne od injekcija Atiye upoznala porodicu iz rodnog mjesta koja se nastanila u Dizgeme-u, te nakon što se obavezala da im je sestra i na ovom svijetu i na Ahiretu, pustila je Dirmit da ih posjeti. Gundajući, Huvat je krenuo po svoju kćer.

Otišao je ali kao što i treba je otišao. Deset dana Atiye je hodala gore-dolje. Pričala je jako loše, uho je prislonila na vrata, te je htjela skočiti na konja i otići u Dizgeme. Jedanaestog dana, prije večeri, pojavio se Huvat, držeći Dirmit za ruku.

Čim je zakoračio kroz vrata, rekao je Atiji dobru vijest „Kćer vaše sestre Zekiye je sada zaručena za našeg sina Halita, djevojko“.

Atiye se ukočila. Prvo se zbunila, nije znala šta da kaže. Namrštila se i rekla svom mužu:

„Djevojka još uvijek ništa ne zna, a možda postoji neko drugi koga Halit voli“.

Vidjevši kako se Huvat bezbrižno povukao i legao na divan, rekla mu je iz inata:

„Zar se ne možeš odreći navike cmakanja svakog koga vidiš?“

Izgledalo je kao će Atiye iskaliti sav svoj bijes kad je Huvat ustao i rekao:

„Prestani da se svađaš poput nevjerničke mladenke.“ Prekinuo ju je i rekao:

„Kada mi je ponudila ayran toliko se zacrvenila da si nisam mogao pomoći.“

Te je noći Atiye pokušavala nagovoriti muža da pozove Halita u selo rekavši, „Neka je prvo vidi, ako mu se ne sviđi, vratit ćemo se.“

Ali Huvat ju je prekinuo i rekao: „Nema povratka, i da je vidi šta će se desiti?“

Atiye nije preostalo ništa drugo nego da se počne pripremati. Napravila je ogromne tepsije baklave. Pripremila zavežljaje. Sa sobom je povelu dvije starije žene koje su bile poštovane i krenula prema planinskom selu u kojem je živjela njena nova sestra. Zekiyi je stavila prsten na ruku. Prije nego što je Zekiye stigla da poljupi ruku i da kroči u Akçali, čitavo selo je čulo da je to djevojka krupnih očima poput kopče, sjajnog lica s mladežima, i brzih ruku. Onaj ko je čuo dodao je nešto, uporedio s hiljadu, nakon nekog vremena poređenja su postala takva da, nakon što Zekije ode na selo ljudi koji tkaju tepih počeli su zelenom koncu za tepih govoriti „od Zekiyinih očiju“. Tih dana se među stanovnicima Akçalija sipao kuskus poput Zekiyinih mladeža. Tada su žene iz Akçalija izmislile novi običaj.

Ispod odjeće, oko struka, su počele da omotavaju komad platna da ih čvrsto stisnu. Toliko su se zaprepastile Zekiyinim tankim strukom da su neko vrijeme ignorisali Atiye kad bi ih podsjetila da ovaj način stanjivanja struka neće imati nikakve rezultate ako to nisu započele vrlo mlade. Testirale su svoj struk ne skidajući pojaseve sve do sezone parenja ovaca. Ali nakon parenja ovaca upale su u masovno hripanje.

Zbog želje za tankim strukom među ženama se pojavilo gušenje, kašalj, crvenilo i znojenje. Kod nekih od njih otvorile su se rane na rukama, licu i drugim dijelovima tijela. Kod tri žene pojavili su se problemi sa vidom i govorom. Struk svih bio je natečen poput klade.

Kada im je počelo oticanje, skinule su pojaseve sa struka i tužno rekle:

„Davno smo mi prošle period stanjivanja struka“.

Ali smatrale su svojom majčinskom dužnošću da odgajaju svoje kćeri vitke poput Zekiye. Poduku o stanjivanju struka dobile su od Atiye. Ubrzo su shvatile da su najlonske vrećice djelotvornije od platna. Od tog dana, kada bi se rodila djevojčica prali bi je s tri zdjele vode čim bi im pupčana vrpca otpala. Zatim bi je obmotali najlonskim vrećicama oko struka, puhajući i izgovarajući molitve.

Žene koje nisu mogle stanjivati struk poput Zekiye, počele su se oblačiti kao ona. Kosu bi isplele u četrdeset pletenica a na pletenice nanizale plave perle. Nisu prestajali hvaliti Zekiyino sjedenje nakon što je oprala obrve i stavila ruke ispod fotelje, crvenjenje poput cvekle svako malo, skakutanje oko svekrve poput jarebice, sipanje vode za abdest svekrvi, držanje peškira. Huvata su pretvorili u bajramsko dijete i sklonili u kraj.

Dok se Atiye motala oko Huvata, govoreći:

“Šta se dešava sa potomstvom, hajde ustani i idi svojim putem“, Huvat se oblačio i na šaljiv način „Putevi su mi se ispremetali djevojko, neko je sastavio zapis“, uzimajući šešir u ruke i gladeći ga vrtio se okolo.

„Put mi je zakrčen djevojko, kao da je neko bacio magiju na mene“ Prvo je napravio jedan-dva kruga po selu, s tabakerom za cigare u ruci, a zatim je uzjahao konja prije podneva i odjahao do kuće prijatelja Rizga Age. Nije zaboravljao upozoriti Atiye s vrata štale, svaki put kad bi krenuo na put, rekavši joj „seljani su večeras pozvani na večeru, pored arabaši napravi i ašidiye, naspi i slanog pudinga od riže. Uvečer, tek što je sunce zašlo iza planina, vratio se u selo, dovodeći i prijatelja sa sobom. Zatim je ostavio konje u štalu, uhvatio prijatelja za ruku i izašao na seoski trg.

Kada je Atiye čula da su seljani Huvata i Rizga Agu prozvali „golubovima“ dobro je prekorila muža i rekla:

„Šta je to Huvate, jedno je ruku pod ruku, ali šetati držeći se za ruke? Sram te bilo, čovječe.“

Ali to nije spriječilo Huvata da ga drži za ruku. Osim što je Huvat svake večeri pozivao seljane na večeru, počeo se pokazivati u svakoj kući u selu, u kojoj joj je prerezan tepih, držeći se za ruku s prijateljem. Počeo je da ostavlja kao poklon grickalice, crvene grožđice i šećer na tepesima koje su žene i djevojke donosile i stavljale pred njegove noge. Dok je Huvat bio zauzet s prijateljem u jednoj ruci i vrećicom orašastih plodova u drugoj ruci, Atiye se raspadala od tuge.

„Pa šta ako je neko u selu odrezao tepih, šta je to tebi?, stala je Atiye pred Huvata.

„Postoji li još jedan saputnik poput tebe na ovom svijetu?“, izgrdila bi ga.

Huvat je uopšte nije slušao, te se uspio izvuci prije nego što je završila s njim. Jednog dana, dok je Atiye neraspoloženo gundala, Huvat je stigao držeći pamučnu tkaninu.

Prije nego što je uopće uspjela raspitati se šta mu je to u ruci, sva siročad iz sela došla su iza Huvata. Zatim joj je Huvat pamučnu tkaninu gurnuo u ruke. Gledajući Atiye pravo u oči, povukao se i sjeo na divan govoreći joj “Djeca žele pantalone, žele košulje, pa učini nešto s tim, djevojko“. Budući da je bilo u dobrotvorne svrhe, nije joj bilo teško pa je Atiye sašila pantalone i košulje za djecu i dala im. Prije nego što je uspjela ustati iza svoje šivaće mašine, Huvat joj je prišao kako bi je prevario, te čim joj je rekao da je kupio tri metra platna za haljine za dvije starije žene koje su je pratile da zatraži Zekiyinu ruku, Atiye je odmah znala kuda vode ove riječi.

„Odnesi i daj im u ruke, nek šije ko god kome hoće“, vikala je.

„Zar nisu imali najviše pohvala za Zekiye, djevojko?“, pokušavao je Huvat smiriti Atiye.

„Do vraga i ti i tvoja snaha“, uzvratila je Atiye. Umjesto što se šepuriš hvaleći se svojom snahom, zašto malo ne odeš i ne vidiš šta rade tvoja djeca“, nastavila je Atiye.

